

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:

Égész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre
7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

A vészharang.

Budapest, május 30.

(v.) Az osztrák miniszterelnökre ma ismét rájött szokásos rohamainak egyike: a tomboló pesszimizmus, mely Koerber uron az utóbbi időben oly sűrűn vesz erőt. Ő nagyméltósága a kiegyezési alku pauzáit kétségbeeséssel szokta kitölteni. Még pedig szörnyűmód hangos és oszontatívat kétségbeeséssel. Ilyenkor vagy az osztrák sajtóba fujja bele a maga lelki gyötrelmeit, vagy pedig kiáll a piacra s ott palam et publice javjeszékli el őket. Ma az osztrák urakházában cselekedte ugyanezt. Még pedig nem is úgy, mint eddig, hanem még amugyabban. Siralmát ugyanis most harangszóval is kísérite. Mind a két kezével belekapaszkodott a harangláb kötelébe s úgy verte félre a harangokat. Bécsben meg is ijedhettek nagyon ezen a műveleten. Mi itt higgadtan fogadjuk a harangzugást, mivelhogy tudjuk, hogy fűvészs nincs és vihar sem igen közleg. S ha azt kérdeznék tőlünk az osztrák szomszédok, mire való hát ez az izgató lárma, csak azt felelhetnők nekik, hogy faggassák ez iránt a saját kormányelnöküket. Ő talán tudja. Ha tudja és szépen kéri, talán meg is mondja nekik. Mi csöppet sem vagyunk kíváncsiak s ügyet sem vetünk a fül-siketítő handabandára.

Bajos dolog a félrevert harang beszédét elemezni. Mégis igyekszünk abból a bugó zsvivajból kihámozni valamelyes érteményt. Első sorban attól fél Koerber, hogy a kiegyezési alkudozások nem lesznek a kellő időben befejezhetők. Kérdjük az osztrák miniszterelnököt, elmulasztott-e már valamely határidőt? Jelentkezett-e már a portánkon a nagyhatalmak egyike,

hogy új vámszerződésre kíván velünk lépni s kénytelenek voltunk-e halasztást kunyorálni, mivelhogy a monarchia két állama még egymással sem jött tisztába? Ugy-e bár, hogy sem ez, sem ehhez hasonló nem történt eddigé? Amiből az következik, hogy kifelé még nem mulasztottunk semmit. Befelé pedig még kevesebbet. Erre nézvést a törvény csupán annyit rendel, hogy 1901-ben meg kell kezdeni a tarifátgyalásokat s 1903-ra be kell fejezni az új vámszövetség alkuját. Az előbbi megtörtént, az utóbbi kellő időben meg fog meg történetni. Mért aggodnik hát mégis Koerber ur? S mért döfi olyan indulatosan sarkantyuját a kiegyezési gebe szügyébe? Elfogadható okot erre nézve egyet sem szolgáltat a beszéde. Mindössze csak az a sovány motívum hüvelyezhető ki belőle, hogy a halogatás kényszerhelyzeteket teremhetne Ausztria hátrányára. Koerber ur nyilván arra gondol, hogy a postamunkát jobban kell megfizetni s ezért irtózik a postamunkától. Hát kérem, ha sokallni méltóztatik az alkudozások idejét, hát ne tessék annyit akadékoskodni. De az már csak mégis furcsa taktika, ha az urak temérdek sokat követelnek s ha aztán a magyar kormány szívosan küzd a magunk érdekéért, akkor azzal állnak elő, hogy az időpocsékolás káros kényszerhelyzeteket teremthet. Koerber urnak nyilván akkor járnánk a kedvében, ha kijelentnők, hogy Ausztria esztelenül sokat követel ugyan, de szó nélkül megadunk mindent, mert az idő drága. Az ilyen előzékenységre Magyarország nem kapható. Egy másik aggodalma Koerber urnak egészen orákulumszerű. Valami homályok kiküszöböléséről beszél, amelyek eddig a kiegyezésben lapangtak s amelyek olyan magyarázatokat

tettek lehetővé, amelyek Ausztriára nézve károsok voltak. Ha az osztrák urakháza ezt a ködös kijelentést megértette, nagyon kérjük, izenje meg nekünk, mit értsen rajta a magyar közvélemény. Mi végimentünk valamennyi régi kiegyezésem s úgy találtuk, hogy nincs azokban homály, egy fikarcnyi sem. Ezek a kiegyezési instrumentumok semmiféle kétértelműséget nem mutattak s a maguk világosságával feleslegessé tettek minden magyarázó kommentárt. Szeretnők hát tudni, miféle napfoltokat mutat a vámközösség korongján a Koerber ur messze látója. Ha azt érti netán, hogy Magyarország a közös vámterületen szabadon fejleszti iparát s belföldi ipartermelését szivesebben fogyasztja, mint az osztrák gyártmányokat, hát ez nem homály a kiegyezésnek, hanem természetes és elidegeníthetetlen joga Magyarországnak. Nézzie meg Koerber ur, mennyire fejlesztette Ausztria 1867 óta a saját mezőgazdaságát és állattenyésztését. S meg fog győződni, hogy a mi szerény iparfejlesztésünk valószínű kismiska amaz óriási arányú fejlesztéséhez képest, amelyvel az osztrákok a maguk nyeresztermelését előbbre vitték. Hát csak képzelje el Koerber ur, hogy hová jutnánk, ha Ausztria egyre fejleszthetné nyeresztermelését, ellenben Magyarország eltílatná az iparfejlesztéstől. Ez oda vezetne, hogy Ausztria lassanként kiszorítaná Magyarország produktumait a maga piacáról, ellenben korlátlan ura maradna Magyarországon az iparcikkek fogyasztásának. Ha ilyennek képzele Koerber ur a vámszövetséget, akkor értjük az ő kétségbeesését. Mért ilyen alkura nem talál Magyarországon sem kormányt, sem többséget, sem egyáltalán parlamentet. Ez nem is volna többé alku, amelyben a két fél

TÁRCA.

UJ VILÁG.

— Történelmi regény. —

Irtá: JÓKAI MÓR.

Az utolsó ut előtt.

Mielőtt Natália Negrotin látogatására elindult volna, elébb fölkereste Aramics Cyrillt. Kettős oka volt rá.

A házikáplán éppen reggeli miséjére készült a kápolnába.

— Szent atyám, kedves barátom, azért jövök önhöz, hogy adja rám áldását. Nehéz utra vállalkoztam: a lehetetlenséget kell megkísértenem, csak Isten csodája segíthet rajtam.

A pápa megáldotta az urmót. A hit idevezit. — Azután arra kérem önt, hogy amíg én mostani utamból vissza nem térek, maradjon állandóan a férjem mellett és egy percig se hagyja őt magára, vigyázzon minden tetétre. A vén hajdu és a Katka is legyenek közelében.

— Mindent értek. Mihelyt a szentmisét végeztem, sietek hozzá.

Az ájtatoskodás után rögtön fölkereste Aramics Tihamért. A cselédek értesíték, hogy a báróné szobájában találja.

Különös foglalkozásban lepte meg az uraságot. A kandalló előtt térdelt s annak a lángoló hasábjai közé egyet-mást hajgált s nézte, hogy

egyenkint hogy lobbannak el. Színes levélkék, — egy-egy száritott virág, — egy esokornak kötött hajfűrt, — egy szalag, talán harisnya-kötőrül, — egy miniatűr arckép, — vénusok és nimfák esábképei, — bizalmas recipék, — poroskák, majd egy egész emlékkönyvecske, teleirkálva gyöngéd mondatokkal; még egy lószőrből font gyűrű is, meg egy békateknő-medaillon. Autodafét csinálnak itt: ahogy szokta az ember, aki az utolsó utra készül.

Tihamér annyira el volt foglalva, hogy nem vette észre a pápa beléptét a felesége szobájába. Mikor az utolsó áldozat is elhamvadt, akkor a térdein odacsuszott a Szűz Mária-képhez s annak a kezeit összezseokálta, hallhatón rebegve: Légy irgalmas, kegyelmes én hozzám, szent asszonyom.

Aramics Cyrill rámondta halk, mély hangon az „ámen“-t.

Csak ekkor vette észre a pápa otlétét Tihamér.

Fölállt térdéről s egész könnyebbült szívvel szólt hozzá:

— Légy üdvöz. Tán az utolsó szentségeket hoztad el a számomra?

— Hogy beszélhetsz ilyet, édes barátom?

— Látád, hogy én már megáldoztam. Leszámoltam minden bűneimmel. Készen vagyok az utra.

— Erre nem szabad gondolnod. Légy Istennel.

— De Isten nincs velem. Sorsomat megérdemteltem, magam kerestem.

— Nőd segíteni fog rajtad.

— Te tudod legjobban, hogy az lehetetlen. Tudod jól, hogy én az ő egész vagyonát elpaza-

roltam a magaméval együtt. Nemesak magamat tettem koldussá, földönfutóvá, hanem őt is. Most még ahhoz a kába reményhez ragaszkodik a nőm, hogy hátha régi pártfogója, gondnoka segíteni fog rajtam. Az most tehetné. De ez lehetetlen. Engemet még egy roppant becsületbeli adósság terhe is nyom. S egy iparvállalat tőképenze nem arra való, hogy abból teköző gavallérok kártyaadósságait törleszszék. El vagyok én veszte menthetetlenül, csak a halálnemekben válogatok.

— Hát azzal aztán segítettél a nődn, ha magadat elemésztetted? Az öngyilkosság gyávaság!

— Nem igaz az! Az öngyilkossághoz emberföltöti bátorság kell, aminőt csak az örülttség ad az embernek. Én irtózom tőle, mikor a szeme közbe kell nézmem. Egyik arca félelmesebb, mint a másik, pedig választanom kell, hogy melyiket csókoljam meg. Ide nézz csak!

Azzal a hálókabátja zsebeiből előhuzgálta az utikészületeit.

Először egy mordályt.

— Ez a legbiztosabb, de a legfájdalmasabb. Erősen emlékezem rá, hogy mikor a kozákdárda hegye átfurta a homlokomat, micsoda irtóztató fájdalom volt az, pedig csak a csontot törte át, hát még mikor a golyó az agyvelőt roncsolja szét s amíg egyik halántéktól a másikig átfut, a szemek világát oltja ki, mit kell akkor szenvedni az összes idegeknek?

— Kérlek, tedd le azt a pisztolyt!

— Hiszen még rajta a gyutaes.

Azzal egy másik szerszámot vett elő a zsebéből. Az volt a borotva.

BELFÖLD.

„Hazafias tisztelettel.“ A *Petőfi-Társaság* a jövő héten vándorgyűlést tart Brassóban és ebből az alkalomból a következő hivatalos levél érkezett a társaság elnökéhez:

Midőn a Petőfi-Társaság alelnöke, nagyságos *Bartók Lajos* ur által e hó 22-én hoztam intézett megleghangu leveléért köszönetet mondanék, kifejezést kell adnom azon meggyőződéseimnek, hogy a Petőfi-Társaságnak június hó 1-én Brassóban tartandó irodalmi gyűlése alkalmat fog nyújtani arra, hogy *halhatatlan hazai költőnk*, *Petőfi Sándor* halálának 50 évesfordulóján, 1899. július 30-án Segesváron tartott emlékünnepen kötött kapocs minél szorosabb és hathatósabb legyen. Ennek legjobb biztosítéka a Petőfi-Társaságnak azon törekvése, melyet a közművelődési téren mindenkor tanusított.

Hazafias tisztelettel

Hiemesch Ferenc
polgármester.

Igy ir egy magyar irodalmi társasághoz egy magyar irodalmi ünnepegyesület tagja, aki azonban nyíltan, becsületesen vallja magát magyar hazafinak. Ezt annál nagyobb elismeréssel jegyezzük fel, mert *Hiemesch Ferenc* annak a városnak a polgármestere, amely a *Lurteok* adta a magyar parlamentnek. Örömmel veszünk ezt az írott bizonyítékát annak, hogy a szász polgárság vezetői között vannak még derék férfiak, akik nem adják be a derekukat a sajnálatosan tulsulyra vergődött zöld áramlatnak. Ezért a biznyságtételért köszönetet *Hiemesch Ferenc* polgármester urat *hazafias tisztelettel*.

A kvótá-törvényjavaslat. *Szell Kálmán* miniszterelnök, mint értesülünk, a jövő hét folyamán fogja benyújtani a képviselőháznak a kvótáról szóló törvényjavaslatot. A pénzügyi bizottság a javaslatot ugyancsak még a jövő hét vége előtt veszi tárgyalás alá.

Visszaszított üdvözlések. A zágrábi egyetemi ifjuságnak *Starosevics*-párti része táviratot intézett *Stadler* érsekhez, amelyben rosszasálat fejezi ki a miatt, hogy a főpap a *San-Girolamo*-igybén a pápához írt felterjesztésének Magyarországot sértő kijelentéseit visszaszította. A horvát ifjuság akcióját támogatni fogják azok az egyesületek, amelyek legutóbb *Stadler* érsekhez üdvözlő táviratot intéztek a memorandum közzétételé alkalmából. És ez végre is természetes. Miután *Stadler* visszaszította az ő híres írását, most

hívei is visszaszítják a lelkesedésüket. Amivel az ügy mindakét részen el van intézve.

Szentesítés alá terjesztett törvények. A legfőbb szentesítés alá terjesztendő törvényjavaslatok átvizsgálására kiküldött bizottság ma délelőtt kilenc órakor *Ernst* Kelemen elnöklele alatt a főrendiházban ülést tartott, amelyben a költségvetésről és a bosnyák vasutakról szóló törvényjavaslatokat átvizgálták és azokat legfőbb szentesítés alá terjeszthetőknek találták.

A margittai választás. *Szatmári Mór*, a margittai kerületi ügytelenségi és 48-as Kossuth-párti jelöltje 29-ikén tartotta meg programbeszédét. Déli tizenkét órakor érkezett meg *Bakonyi Samu*, *Márjai Péter*, *Benedek János* és *Baki József* országgyűlési képviselők társaságában s beszédét az urnapi körmenet miatt délután négy órakor mondta el. A vasuti állomáson, hol nagy közönség jelent meg, *Farkas Irén* üdvözölte a margittai nék nevében és egy nagy sokrot nyújtott át. Majd *Kalás István* aludli református lelkész üdvözölte és azután 40 tagból álló lovasbandériummal az élen, fehér és magyar ruhába öltözött leányok sorlala között megindult a menet a tűzoltózenekar kísérete mellett a piac-térre. A terepen felállított emelvényen dr. *Farkas György* pártelnök fogadta szép beszéddel a jelöltet és a kíséretében lévő képviselőket. Utána *Kalás István* felolvasta *Kossuth Ferencnek* a pártelnökhöz intézett levelét, melyben betegségeére való hivatkozással menti ki magát azért, hogy nem jöhetett el. Levelében ajánlja a kerület képviselőjének *Szatmárit*, a kitűnő publicistát. Felolvasta még *Papp Elek* és *Enet Gyula* üdvözlő táviratát és lelkére Szatmárit programbeszédének megtartására. Utána még *Márjai Péter*, *Bakonyi Samu*, *Baki József*, *Benedek János* és *Molnár Lili* helybéli református lelkész beszélték. Dr. *Farkas György* pártelnök köszönő szavai után ismét *Szatmári Mór* mondott beszédet. Innen a Margittai választásra vonatkozó lakomára. A lakomán a jelen volt képviselők és az 52 közönségből beérkezett választópolgárok felkészítettek mondtak. Szilágyi Keve felkészítő és után elhatározták, hogy *Kossuth Ferenc* pártelnököt táviratilag üdvözlék.

A dévai választás. Ma volt Déván a képviselőválasztás. Este 1/2 órakor a szavazásra senki sem jelentkezett, mire az elnök a választást befejezetnek nyilvánította és az eredményt kihirdette. E szerint gróf *Thoroczkay Miklós* 691, *Réthy Lajos* 586 szavazatot kapott. Így tehát gróf *Thoroczkay* 155 szavazattöbbséggel képviselővé választott. A rendet nem zavarták meg. *Thoroczkay* a választók lelkesen megéljeneztek, mikor a mandátumot átvette.

A magyar delegáció.

Budapest, május 30.

A magyar delegáció mai teljes ülésében befejezte a külügyi költségvetés tárgyalását s elfogadta vita nélkül a közös pénzügyi kormány költségvetését is.

érdekei méltányosan kiegyenlítődnék, hanem a magyar gyarmat bekebelezése és kiszípolozása. Vagy azt érti-e *Koerber* ur, midőn homályról beszél, hogy Magyarország nem akar lemondani állatkivételének biztosítékairól? Hát erre nézve sincs semmi homály. Homály akkor lenne csak, ha az osztrák álláspont érvényesülne s egyetlen beteg sertes vagy ökör miatt valamely osztrák járási hivatalnok zárlatot rendelhetne el egész Magyarországra. Ez lenne aztán az igazi homály, mert Magyarország sohasem tudhatná, mikor küldik vissza az osztrák határszélről a kivételre szánt állatjait. Ha világosságnak azt nevezni *Koerber* ur, hogy Ausztria saját iparcikkait feltétlen és korlátlan szabadsággal hozhassa be Magyarországra, a mi produktumainkat azonban Ausztriából könnyűszerrel ki lehessen szekirozni, akkor mi visszautasítjuk ezt a világosságot s igenis körömszakadtaig ragaszkodunk ahhoz, amit az osztrákok — a jó isten tudja, mért — homálynak neveznek.

A lelkünkben beszél az osztrák kormányelnök, mikor tiltakozik az olyan közösség ellen, mely csak névszerint lenne az, de valójában közösségnek már alig volna nevezhető. Hát minékünk sem kell az ilyen közösség. Vagy létrejöj a kiegyezés úgy, hogy Ausztria és Magyarország egyforma mértékkel mér egymáshoz, vagy váljunk inkább székkel. Mert azt meg lehet érteni ezzel az országgal, hogy amennyi szabadságot Ausztria a maga mezőgazdasága számára követel, ugyanannyit engedjék nekünk is a magunk iparfejlesztése tekintetében s hogy minden szolgáltatásért, amelyet mi az osztrák gazdasági érdekeknek nyújtunk a saját fogyasztási piacunkon, Ausztria is megadja a viszontszolgáltatást a mi gazdasági érdekeinknek a maga területén. De hogy mi megadjunk Ausztriának mindent s áldozataink fejében tőle ne kapjunk semmit, hogy Magyarország lemondjon gazdasági erejének szervezéséről és fejlesztéséről, Ausztria ellenben a mi érdekeinket szabadon támadhassa, az ilyen alkuba Magyarországot belevinni nem lehet. Közös háztartásra szerződhetünk ezen túl is az érdekelletétek kölcsönös és méltányos kiegyenlítése alapján, de semmiféle olyan kiegyezést el nem fogadhatnánk, amely societás leonina lenne. Ez a magyar közvélemény válasza a legujabb osztrák vészharangozásra.

— Ez kevésbé fájdalmas. Egy nyisszantás a gégefő felett: az aorta átszakad, azzal bevégeztett. Csak hogy a végső elvérzésig soká tart az agónia.

— Ugyan ne rémítsd az embert! Add ide azt a borotvát!

Erre az oldalzsebből egy üveges került elő.

— Ez még a legbiztosabb szer: a ciánkáli. Csak hogy irritáló kinokat okoz, amikhez képest megváltás a pokol.

Már ezt erőszakkal csikarta ki a pápa *Tihamér* kezéből.

— Hiszen egyik sem tetszik nekem, — mondta a halálraítelt. — Mást gondoltam én ki. Éjszakára leosavarni a szobámban a gázt s aztán engedni azt kiömleni, mikor végre a szoba megtelt hidrogénnal, akkor egy gyufát elsercenteni s a felrobbanó gáz lángjában egy perc alatt megsemmisülni. No ez meg éppen keesgetető terv azokra nézve, akik az öngyilkossal egy házában laknak.

Aramics *Cyryllnek* minden észbeli tehetségét össze kellett szednie, hogy *Tihamér* elterítse ezektől a rémgondolatoktól. Egyre azzal bízta, hogy majd visszatér a felesége és esodamódon kisérti a veszedelméből. Csak várjon szépen.

De ez a várás volt nehéz. Egyre az óráját nézegette s számította, hány perc maradt, hogy oda van? Egy örökkévalóság! Minden koszirgésnél kiszaladt az erkélyre, megnézni, hogy nem ő érkezett-e meg? S az ajtóféltre verte a fejét, hogy mégsem jött. Holott *Aramics* kiszámította neki percre, hogy mennyi időbe telik az ut *Valkovárig* oda, onnan vissza: aztán az a százezerforintos ügy nem hóllyag, hogy azt fel lehessen fújni: az megfontolást követel.

— En nem bánom: „igen“ vagy „nem.“ De rögtön! Aztán jöjjön, aminek jönni kell!

Aramics azt is felhozta, hogy ilyenkor ebéd ideje van: uri házigazda délbén jött vendégét étkezés nélkül el nem bocsátja, amire *Tihamér* azt mondta, hogy az „nagy komisztság!“ S miután *Aramics* a maga álláspontját védelmezte, sőt nézetét annyira kiélesítette, hogy *Tihamér* azt merte ajánlani, hogy jobb lesz, ha ő is felhoztja az ebédet, aminek itt az ideje, s mielőtt pokolra küldene magát, legalább áldomást iszik előtte, ettől *Tihamér* egészen dühbe jött, elnevezte a pópát „*kukko*“-nak, akinek csak a hasa a menyországba s majd kidobta a szobából, végül felvilágosította róla, hogy déli harangszóra csak a paraszt ebédel, meg a pap; igazi urak ebéd-ideje délutáni hat óra.

Igy aztán a házikáplánnak étlen-szomjan kellett a házigazdáját strázsálni.

(Folytatása következik.)

A Nemzeti Színház mellszobairól.

(Levél *Priele Kornéliának*.)

— A *Budapesti Napló* eredeti tárcája.

A kikelet, mely ez idén hosszú, rideg álomból ébredt fel, az én homályos lakásom ablakán is beszórt a kedves látogató-jegyeit: a napugarakat. Ugyanakkor egy az én fázékony lelkemet szintén fölmelegített szép hírről is értesültem. Ez a hír arról értesített, hogy a kegyed művésznői ritka tehetségének és női erőnyének mély tisztelői, egy gyöngéd érzés és ebből eredő áldozatkész elhatározás hatása alatt, kegyedet és harmine évvel ezelőtt elköltözött férjét, az életben

és művészetben méltó társát — úgy, amint még lehetséges — egymás mellé állítsák a színpadi muzsák nekünk legdrágább hajlokában, ahol — míg éltek — a legnagyobb elismerés mellett képviselték egymás oldalán a komikai kellemet és a finom izlés gráciáját, a magyar természetben nem valami sűrűn jelentkező ritka, hódító vonásokat.

Márványból vészték ki a kegyed mellszobrát, hogy megkoszorozva emeljék a férjével mellé a mellszobrok csarnokában, hogy az utóvilág egymás mellett láthassa a nemes párt, kik egykor a szeretetreméltóság, vidám lelemény és élénk kedély összhangjával gyönyörködtek tisztelőiket.

Nem mulaszthatom el, hogy ez ünnep küszöbén szívem mélyéből ne üdvözöljem kegyedet, mélyen tisztelt barátom, azok közé tartozom, kik nemcsak az összhang bájában részesültek igen sokszor, hanem egyszeresmind igaz barátságuk örömeit is élvezni szerencsés lehettem.

Amit e levélben elmondani kívánok, az, hogy kegyedet és elhunyt barátomat nem csupán az ábrázolási nagy tehetség jogaimban illet meg piedesztál a mellszobrok első sorában, hanem azért is, mert voltaképp e mellszobrok — e szerény színművészeti pantheon — létrejöttének főtenyezói voltak. Hiba lenne ezt elfelejteni s hiány volna, ha e pont kimaradna fényes életrajzukból.

Harmine éve már, de ma is oly élénken emlékezem rá, mintha a mult héten történt volna, mennyire leverte a Nemzeti Színház tagjait és lelkes látogatóit az a bus novemberi napon vidékről érkezett gázshír, hogy *Szerdahelyi Kálmán*, a vigjátéki muzsa e kedvence, életkora teljében, hirtelen elhunyt. Szív-baja ölte meg, mely utolsó pár esztendejét nyugtalanlanná, lázassá tette s kegyedet is annyi aggodalmat okozott. De erőteljes alkatát és vidám arcát látva, ki gondolhatott rá, hogy ily hamar el kell szakadnunk tőle. Mindazok, kik őt ismerték, szerették, le voltak verve s a vidámság huzamos időre eltűnt körülből. Nemesak

A külügyi vita ma jóformán kizárólag a pangérmán mozgalom körül forgott. Az ellenzék hozta szóba és jól tette, hogy szóba hozta. Mert két fontos kijelentést váltott ki a legilletékesebb helyről. Kállay Béni közös pénzügyminiszter révén megtudta ugyanis a magyar delegáció, hogy a külügyi kormány elítéli a pangérmán mozgalmat s minden egyes esetben sietett is éppen olyan erőlyesen, mint önérvényesen közbelépni a német birodalmi kormánynál, mely a maga részéről spontán kijelentette, hogy a német hatóságok távol állnak a mozgalomtól s azt föltétlenül elítélik. Ez az egyik fontos kijelentés, melyet jó volt megtudni. A másikkal és sokkal fontosabbal Széll Kálmán miniszterelnök szolgált, mikor konstataulta, hogy a veszedelmes mozgalommal nem a törvényhozásnak, de a kormányzatnak kell foglalkoznia és az foglalkozik is. A miniszterelnök szava megszűre fog hangzani, mert azt jelentette be, hogy egyetlen esetben sem fog a küszöbön megállni, ha olyanok üldözéséről lesz szó, akik a magyar állam békéje és egysége ellen mernek izgatni.

Hát ezzel a kérdéssel egyelőre el is van intézve s ha a hármasszövetség ismeretes ellenzévi ezt a mozgalmat is a hármasszövetség ellen akarták kiélezni, ezt a türekvésüket a miniszterelnök igen könnyen és igen alaposan meg-husította.

A részletes vita már nem volt érdekes. Az egyetlen jelentősebb momentum az udvari levél-tárgyalás kettéválasztásának kérdése volt, melyet a külügyi miniszter nem tart helyénvalónak. Pedig ez jogos és helyes követelés, meg is kell való-sulnia. S bizony minden argumentum közt leg-szerencsésebb, ha a külügyi kormány azzal érvel a kettéválasztás ellen, hogy a bécsi levéltár a maga egységében a legszebb és legértékesebb a föld kerékén. Mi közünk hozzá? Ez nem argumentum. Már azért csak nem hagyjuk Bécs-ben a mi okmányainkat, hogy Bécsnek legyen a legszebb levéltára! Hiszen akkor adjuk oda a muzeumi kincseinket és adjuk oda magunkat is, mert ezáltal nagyobb és gazdagabb teszszük Ausztriát. Van eszünkben!

A magyar delegáció nyilvános ülése.

Elnök: Grófi Andrassy Gyula.

Jelen voltak a közös kormány részéről: Grófi Golu-chowski Agenor külügyminiszter. Kállay Béni pénzügy-miniszter, báró Krieghammer Odón hadügyminiszter, báró Spaun Armin a tengerészeti osztály vezetője. A magyar kormány részéről: Széll Kálmán miniszter-elnök, báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter, Lukács László pénzügyminiszter.

az íjzt szívünknek, hogy ő, a magát folytonosan művelő és emelő művész nincs többé; féltettük kedvedet is, a méltó párt, ki egyedül maradván, nagy ideig nem is bírt egyebet tenni, mint *szüni*. En is egyik legbensőbb barátomat vesztettem el ő benne, kihez számtalan emléket kötött ama hus nap óta, melyen a zsidói várkastélyban egyszerre kellett letennünk honvéd-kardunkat.

Ehunyttakor, 1872. telén, a *Fővárosi Lapok*-ban, melyet akkor a közönség nagy pártolása mellett szerkesztettem, meleg felhívást adtam ki, hogy *adakozzunk az elhunyt művész síremlékére!* Es — az akkori lelkes közönség dicséretére le-gyen mondva — csakhamar bőven indult meg az adakozás folyama, noha akkor is pénzügyi bajok nyomták az országot.

Még javában folyt az adakozás, midőn Paulay Ede igazgató értesített, hogy a gyűjtés valószínűleg tárgyalatánna válik, mivel az özvegy sehogyszem tud belenyugodni, hogy elveszített élettársának ne ő, hanem a közönség állítson síremléket. Azt feleltem rá:

— Az özvegy akarata előtt meg kell hajol-nunk. Ové a legmélyebb gyász, ové a legfőbb jog, hogy mi kerüljön a hamvak fölé. De mi lesz a begyűlt összeggel, melyet most az első hazai takarékpénztárban kamatoztatok?

— Arról tanácskozni fogunk — mondta Paulay.

Es a színháznál összehívtam csakhamar egy nagyobb értekezletet. En ott kijelentem, hogy mindenekelőtt tartozom felhívni az adakozókat, hogy rendelkezzenek adományaik felől, mivel arra a célra, melyre küldték, nem lehet fordítani.

A hírlapok azonban szintén az adakozókhoz fordultak azzal a kegyelettel, hogy a begyűlt összegen a Nemzeti Színház egy régi hiányán kellene segíteni. Azon, hogy az előcsar-nokban vannak kijelölt helyek mellszobrok szá-mára, de mellszobrok nincsenek. Pedig a színház elhunyt kitünőségeit ott kellene örökíteni. Sok-szál szurt szemet az, amit nem láttam s gyak-

A külügyi költségvetés.

Rakovszky István panaszodik, hogy a leg-utóbbi ülésen tett négy kérdés közül, csak egyre kapott érdemleges választ. Azt az egyet, tudniillik Abánia elfoglalására vonatkozót, tudomásul veszi. A többi három választ részint hűzogatás volt, részint pedig egyszerűen megtagadása volt a válaszadás kötelezettségnek. Nem veszi tudomásul a Bülow-Prinetti találkozására vonatkozót választ, ellenben az olasz borvára vonatkozót hajlandó tudomásul venni. A hármasszövetség megújításának kérdését is felvet-te interpellációjában. A válasz az volt, hogy nem felel meg a nemzetközi szokásoknak a tárgyalás eredményének idő előtti publikálása. Nem veszi tudomásul ezt a választ, mert mint törvényhozóknak joga van tudni, hogy történetek-e egyáltalában megállapodások.

Az országos bizottság tudomásul veszi a választ. Hollo Lajos a miniszterelnöknek jelelt a hármasszövetségre eimondottakra vonatkozólag. Nem lehet az, hogy 1879-ben már a szövetségről gondolkodtak, mert 1882-ben Tisza Kálmán, Ugron Gábor interpellációjára kijelentette, hogy a szövetségről szó sincs. Az ellen is tiltakozik, hogy az egész német közvéle-mény egyetért a szövetséggel s annak irányával. Nem fogadja el azt sem, amit a miniszterelnök a szövetség gazdasági részére mondott. Ezután az alldetsch moz-galmat teszi szóvá. Bebizonyosodott, hogy Német-országból jó pénzrel megrontják a magyar nemzet békéjét, hazug ürügyek alatt támadásokat intéznek ellenünk. Nem volna-e káltelessége a külügyi hiva-talnak erőlyesen fellépni e mozgalom ellen, amely tulajdonképpen eszköze a nagynémet imperialis poli-tikának?

Széll Kálmán miniszterelnök: Fenntartom mind-azokat, amiket a hármasszövetségről, a külügyi hely-zetről, az 1877. évi megállapodásokról és általában az iránt emondottam, hogy mi a fellogásom azokról a kérdésekről, melyek a vitába hozhatók. Csak egy pár ténylebi megjegyzésre, vagy ténylebi rektifiká-cióra kérek engedelmet. Az egyik arra vonatkozik, hogy azt méltóztatott mondani, nagy tévedés részem-ről, ha állítom, hogy a hármasszövetségnek tartalma, céljai, motívuma, szükségének érve az ország közvé-lelményében már akkor gyökereket vert; hogy tévedek, amikor azt mondom, hogy az ismeretes dolog volt; hi-szen sokáig nem tudtak róla semmit; és tévedtem, ami-dőn azt mondtam, hogy keletkezésekor annak céljai s annak lényeges tartalma nem volt titok, habár ok-mányszerűleg nem is ismerték azokat. A t. bizottsági tag ur Tisza Kálmán volt miniszterelnök urnak egy kijelentésére hivatkozok, amelyet fel is olvasott. En mindenek dacára fenntartom azt, amit mondtam; fenntartom azt, hogy nem szüggertátozt és nem lap-pangó módon és mesterségesen viteltet be az ország közvéleményébe a hármasszövetség kérdése. Igenis állítom, hogy annak érdeme, lényeges és igazi célja iránt általánosságban a közvélemény már régen, annak keletkezése idejében tisztában volt. Nem mon-dom, hogy azon esztendőben; nem mondom, hogy az 1879. év végén, vagy 1880., vagy 1881. elején. Ezt nem mondom. De általában azon időben, abban a 20, vagy 22 év előtti időben, amely ma már messze fekszik mögöttünk, ennek a szövetségnek keletkezé-sére nemcsak a meggyőződés, hanem még az óba-jok is általánosok voltak az országban. Ismétlem: általánosságban bár, de tudta a közvélemény, miről van szó a dolog lényegében. Es ezt, a szövét-ség célját helyesléssel fogadták. Es egy csöppet sem

áll ezzel ellentétben az, amit méltóztatott mondani. Mert Tisza Kálmán nem a szövetséget tagadta el, hanem akkor ugyanazokról a hírekről beszélt, a szö-vetség tartalmának azon ferde, tulzó és nyugtalanító odaállításairól, amelyek a lapokban megjelentek, de Tisza Kálmán nem tagadta azt, hogy ilyen benső egyetértés van, habár akkor még annak az egyet-értésnek szoros, írott szövetségi alakját nem voltotta be és annak okmányoszerű közzététele nem történt meg. De megtörtént azután nemcsak, egy pár évvel ezután, mert ugy emlékszem, hogy talán 1888-ban, tehát már 14 évvel ezelőt okmányoszerűleg is közzé lett téve és örömmel fogadtatótt. Hát leg-alább azóta szöszert ismeri mindenki, már pedig 14 esztendő csak elég nagy idő arra, hogy ezen ország-ban közvélemény képződjék. Akkor is meglepődéssel találkoztok mint azon idők legnagyobb politikai ténye. En a hármasszövetség elleni akció — mert, amit a multkor is kiemelttem, leginkább a hármasszövetség egyik tagja ellen irányulóknak tartom — annak okából támadt, sokkal rövidebb idejűnek és keletűnek tar-tom, semhogy t. barátomnak igazat adhatók, akinek a hármasszövetség iránti egész fellogását felületnek, az ország közvéleményétől és az ország érdekeivel lelkismeretesen foglalkozó köröknek vélekedésétől távoli állónak mondtam.

Második megjegyzésem arra vonatkozik, amit a t. képviselő ur az alldetsch, a pangérmán mozgalomra vonatkozólag mondott. Ó ezt a kérdést ide behozván, erős szavakat talált annak jellemzésére, milyen bajok-at és veszélyeket rejthet magában az a mozgalom a mi nagy nemzeti céljainkra nézve. En arról a kér-désről már egyszer nyilatkoztam a képviselőházban és amiket akkor emondottam, azok képezik néze-tetet ma is, hogy az alldetsch mozgalmat egy képtelen, semmiképp sem igazolható, káros, sőt veszé-lyes mozgalomnak tartom és igenis bármely ponton és akár titokban, akár nyíltan támadja meg a magyar nemzet állami nagy érdekeit, azzal teljes erővel szembe kell szállani. (Helyeslés.) de ezt otthon kell elvégezni, nem pedig külföleg terén és a delegáció körében, — nem a kompetencia kérdéséről beszéltek csupán itt — amelylyel komolyan, de azt hiszem, nem törvényhozási uton. hanem a kormányzat terén foglalkoznia kell a kormányának. Es itt nem állanak a mi nézeteink egymással szemben. Sőt az a mozga-lom mindnyájunkat egyesítve fog találni. (Elnök he-lyeslés.) hogy vele szembeálljunk; teljes erőlyel, higgadtan ugyan, de kímélet nélkül szembe fogunk állani azzal a mozgalommal és az engem szemben fog találni. Ebben nem állunk mi egymással szemben, de egymás mellett állunk. (Tetszés.)

Egyet kérek, t. képviselő ur: én vállalkozom arra, hogy mindazt, ami illegitimus, mindazt, ami a magyar állam belbékéjére, nemzeti karakterére és nemzeti céljaira ebben a mozgalomban káros és sértő, én a magam egész erejével és eszközeivel igyekszem nemcsak eltávolítani, hanem amennyire csak lehet, csirájában elfojtani (Helyeslés) és kiirtani. (Helyeslés.) Csak egyet nem méltóztatassék ebből a dologból követ-keztetni, azt, hogy a hármasszövetség ellen szól az a momentum, hogy ilyen — tájdalom — néha be-lülről, némely, szerencsére izolált agitátor köréből ki-lelé szivárgó és mondatom. talán a hazafültség is menő agitációk és tendenciák ide bejönnek. Ez tisztán belügyi kérdés. Ne méltóztatassék a né-met kormányokat és a vezető államférflakat ezzel azonosítani, amint hogy a külügyminiszter ur ó excel-lenciája ezt már az osztrák delegációban kijelentette

ran hangzott a panasz, hogy nem vagyunk elég kegyeletesek a nagy szinpadi tehetségek em-léke iránt; meggyászoljuk elhunytukat, irunk bánatos nekrológot, koszorúkkal borítjuk a koporsót, gyászbeszédet is tartunk, de aztán ké-nyére hagyjuk a gyászkoosít, hogy mentül gyor-sabban vágtsasson a feledés homályába! Az eszme visszhangra talált a közönség körében s nem em-lékszem, hogy felszólításom után csak egy ada-kozó is visszakívánta volna adományát.

Csak azt hangoztatták többen, hogy a leg-első mellszobrok közt legyen a Szerdahelyi Kálmáné.

Kettő különben már készen volt: az első nagy komikus, Megyeri büsje-je, Izsó mesteri műve, melynek finom fehér márványa, a színház külső falának egy fülkéjében, a szabad levegő gyorsan változó hatásaitól repedezni kezdett; a másik meg az első hatalmas drámai énekesnő: Schödelné márványmellképe, mely az igazgató-sági terem egyik szekrénye tetején állott. Volt vidéken valahol jelentékeny összeg az Egressy Gábor mellszobrára is s a bizottság elhatározta, hogy ezt bekéri, engemet pedig utasított, hogy a Szerdahelyi síremlékére begyűlt összeggel szolgál-tassam át a bizottság pénztárnokának, aki *Szil-váry László* volt, a színháznak akkor tevékeny ügyvédje. Mindössze 1816 forint 75 krajcárt s tizenegy darab aranyat adtam át neki, két izben, máig is örözt két nyugtájára, melyeknek utóbb jó hasznát láttam.

Pár évvel ezelőt ugyanígy nemhét vettem, hogy színházi körökben a tavaly elhunyt Szigeti József fölveté a kérdést, hogy vajjon mit csinál-tak a Szerdahelyi síremlékére begyűlt összeggel, miután a Szerdahelyi síremléket özvegye állította föl s így arra az adományokat nem fordíthatták.

Megtörtém, mert Szigetinek, ki vagy két évtizeden át volt velem együtt a drámaíró bizottság tagja, ott kellett lennie az értekezlete-ken, melyek a begyűlt összeg hovafofordítását

elhatározták. De hát harminc év nagy idő s nem esoda, ha esorbát ejt öregedő ember emlékezeté-ben. Itaz, hogy ama régi bizottság működéséről és hűzozatairól szóló jegyzőkönyveknek és szá-madásoknak meg kell lenniük az intézet levéltárá-ban, de vajjon ki kutat sürgető cél nélkül abban a poros papír-kriptában, melyet levéltárnak hiva-nak s melyben az adatok nagy csomagok hal-mazában vannak eltemetve?

Nekem sokkal könnyebb volt kikeresni és megmutatni Szigeti Józsefnek a pénztráfnoki két nyugtát, melyek azonnal felvilágosították, hogy mit csináltak az összeggel, mely a Szerdahelyi Kálmán síremlékére gyűlt össze a „Fővárosi Lapok“-nál.

Azt csináltuk, hogy ez összegen csináltattuk meg a Nemzeti Színház mellszobrainak nagyobb részét, köztük csakhamar a Szerdahelyi Kálmánét. De e többé-kevésbé sikerült emlékek létrehozá-sára nem lett volna költség, ha kegyed, tisztelt barátom, nem juttatja azt erre a rendelkezésre, saját költségén állíttatva emléket méltó élet-és pályatársának hamvai fölé.

A gyászost és az özvegyi kegyelet után így váltak kegyelet a színház mellszobrainak létesítőivé.

Bizonyára kegyed nagyjában tudja ezt, de méltó megtudnia részleteiben is s ezért irtam meg azokat a levélnél, hő üdvözléssel kívánva, hogy még igen sokáig láthassa e szoborpárt, mely voltaképp örökös tagságuk dokumentuma, azt hirdette, hogy akik, míg együtt éltek és mű-ködtek s az eleven szó-és tagjáték művészetével voltak a színház igazi díszel, elszakadásuk után is egymás mellett díszel maradnak végképp ez intézetnek a márvány ékeszségében.

Hódolattal üdvözléi kegyedet

régi hive, tisztelője:

Vadnay Károly.

a maga auctoritativus módján, amint ugyanezt kijelentem én a képviselőháznál. Erős hitem és meggyőződésem, — és minden, amiből megítéltem tudom ezen mozgalmat, e mellett szól s ezt igazolja, — hogy ettől a mozgalmától távol vannak a kormány és a német vezető államférfiak, sőt rájuk ez a legalkalmatlanabb, a legkellemetlenebb, amint ahogy annak kifejezést is adnak. (Igaz! Ugy van!) Ne méltóztassék tehát az aldeutsch-mozgalom veszedelméből vagy az aldeutsch-mozgalom szándékaiból a hármasszövetségre konkluzió vonni, mert annak nézetem szerint, ehhez semmi köze nincs, és ebből a hármasszövetségre ellen érvelni, az én egész meggyőződésem szerint, nem lehet. A harmadik, amit a t. képviselő ur teletmit, a cimereknél való bizonyos nézeteléséről, arról ma nem akarok bővebben szólni a mondatok után, csak két megjegyzést teszsek. (Halljuk! Halljuk!)

Égyik az, hogy mikor én más tényezőkről beszéltem, az nem vonatkozott feltétlenül a parlamentre, ahol el kell végezni ezeket a kérdéseket, hanem más tényezőkre, esetleg a kormányokra. Mert hiszen csak azt akartam evel érteni, hogy az utasítás adása e telet, amit t. barátom akarta, nem tartozik a delegáció hatáskörébe. A cimerről többet nem is mondom. Ami pedig általában a cimerekről, az e tekintetben a monarchia kifelé való egységét illeti, én gondolom, helyesen disztingváltam mindig és minden vonatkozásban az 1867: XII. t.-c. alapján, vagyis a mi alkotmányunkból, ami közjogunkból erre vonatkozólag tudmilik mindazon kérdésekben, amelyek a közös védelemnek kifolyásai, a megítélnek azon részében, melyeket a közös védelemnek szankciójából folyólag, mint a közös védelem eszközeit, az 1867: XII. t.-c.; mi igenis a képviselő teletében közösen együttesen és egységesen állunk kifelé, mert ezek kötelezően szólnak. De azért a paritásnak ez semmiféle kára nincs, mert Magyarország azért megmarad a maga belkormányzati, belbiztonsági és minden más tekintetben önálló államának keretei közt. De közös tette, hogy úgy szóljak: megosztotta ezeket a jogoknak a gyakorlatát az osztrák tartományokkal, amint azt a mi közjogunk mondja; közössé tette, összetette e jogok gyakorlását és így kifelé, ezen a védelem kereteibe vágó közös vonatkozású külügyek közösek és nem állunk külön, mint ahogy a t. bizottsági tag ur mondja, hanem állunk együttesen és képviselőinkben kifelé közösen, egységesen. A többi kérdésekben, amelyek nem külügyi vonatkozásúak, — habár a diplomácia teljesen közös lévén, azokat is a külügyminiszter ur és orgánumai, amelyek mind közösek, közvetítenek, — tehát az igazságszolgáltatás, a kulturális, a kereskedelmi és mindazon ügyekben, amelyek nem közös természetűek, mindazokban a magyar állam, mint olyan jelenik meg és a nemzetközi szerződések ezen része, amint jól méltóztatik tudni, még az aláírás szempontjából is különbözők azokról, amelyek közösek. En tudok, akarok és kell is disztingvánom ezekben. Viszont azonban, amint a bizottsági tag ur felállta a kérdést, az — szerintem — nem helyes disztingválása a dolgoknak, a mi politikai meggyőződéssük elentételességéből folyik.

Most csak a t. bizottsági tag urnak utolsó, intő szavára kívánok egy igen rövid választ adni. (Halljuk! Halljuk!) A t. bizottsági tag ur szerint ami állapotaink egyik szomorú oldala az, hogy amikor ott a közös minisztereket nyilatkozattételre hívják fel, akkor előáll a magyar miniszterelnök, jéti őket, fednie is kell, mert oda csak annak szabad beülnie...

Holló Lajos: Az az igaz!

Szóll Kálmán miniszterelnök: ... csak annak szabad ott maradnia, aki azokat a t. bizottsági tag ur véleménye szerint inkorrekt nézeteket vallja. Hát, t. országos bizottság én felálló mindannyiszor, amikor úgy érzem, hogy kötelességem felállni. (Helyesítés). Mások nem. Fedem a közös minisztereket mind-ahabban, amiben szolidáris vagyok velük és örömmel konstátom, hogy szolidáris vagyok és semmi sincsen az ő előterjesztéseikben és nyilatkozataikban, amit magamév nem tehetek. Kötelességem is a mi közjogunknak, alkotmányunknak és parlamentáriszimusunknak egyik lényeges és igen becses része az, hogy a magyar miniszterelnök, aki a többségnek és a parlamentnek vezére, itt van s a maga szolidaritását nem tagadja meg semmiben sem azokról az előterjesztésekről, melyek a közös külügyekből, a közös hadügyekből, a közös ügyek e nagy komplexumából folynak és az ország alapítványeiben vannak letéve. Ez az én álláspontom. (Élénk helyesítés és tetszés). Ami pedig a tanácsot illeti, kijelenthetem a t. bizottsági tag urral szemben, hogy én nekem semmiféle más nézetem nincs ma, mint volt eddig; semmiféle más nézetem nem akceptáltam amikor a miniszterelnök székét elfoglaltam, mint amelyet voltottam 33 éven át és nem maradok itt semmiféle más nézetet azelőtt semmiféle más szempontokért, mint amelyeket azelőtt valltam. (Élénk tetszés.) Ez az én morális politikám, vagy az én politikai morálom, ha úgy akarja; e mellett állottam mindig és állok ezután is; s azért azt a gunyos, bizonyos éllel bíró szemrehányást sem meg nem érdemeltem, sem el nem fogadhatom. (Élénk helyesítés és tetszés.)

A delegáció általánoságában elfogadja a költéséget és az ezzel kapcsolatos bizalmi indítványt, mellőzi a határozati javaslatot.

(Az aldeutsch-mozgalom.)

Rakovszky István a diplomáciai költségek tételeit kiigazítja, hogy a washingtoni követéségi állás nagykövetségéig változtatják. Rendkívüli költség-emelkessel jár, a mi országunk pedig nagyon szegény. Chüben meg teljesen felesleges a követéség, itt inkább néhány konzulátus szervezésére volna szükség. Több magyar munkássalal vágyakozik innen hazá, de nincsen, aki ügyüket a kezébe vegye. Attér az aldeutsch-mozgalomra s kéri a külügyminisztert, nézessen utána, nincsen-e a budapesti német lókon-

zulátusnál valaki, aki a nálunk egyre terjedő pánger-mán mozgalommal nexusban van. Bemutat a német sajtóban megjelent ránk vonatkozó riportok köztül néhányat, ezek mind az Osztrák-Magyar Monarchia feloszlásáról, az uralkodóház menesztéséről, Ausztriának Németországba való becsatolásáról szólnak. Mit csinál a berlini nagykövét? Miért nem szerez ezekről az igaztó riportokról tudomást. Ha a külügyi kormány erélyes tud lenni Romániával, Törökországgal és a Balkán apróbb államaival szemben, legyen erélyes Németországgal szemben is.

Kállay Béni közös pénzügyminiszter: T. országos bizottság! Csak a legutóbb felvetett kérdésre, az ugynevezett pángermán agitációra leszek bátor a külügyminiszter ur helyett egyénhangy szóval válaszolni. A külügyminiszter ur éppen úgy eütölt ezt a mozgalmat és épp úgy sajnálkozással látta azt, amint annak a magyar miniszterelnök ur kitéjezést adott. De ehhez hozzá kell tennem azt, hogy a külügyminiszter urnak biztos tudomása van arról, — mert éppen a német hivatalos iktörök részéről több ízben a legnagyobb lojalitással, spontán kinyilvánított — hogy nemcsak német hivatalos részről semmiféle részese-dés ezen mozgalomban nincsen, de hogy ezen mozgalom éppen a német hivatalos körökre nézve a legkellemetlenebb, őket is igen kellemetlenül érinti.

Az hiszem, az a tény, hogy tanárok, vagy éppén képviselők is részt vesznek ilyen mozgalomban, nemcsak nem bizonyít semmit és nem bizonyítja azt, hogy abban hivatalos körök is részt vesznek, hanem csak annyit bizonyíthat, hogy vannak különböző nézetek minden országban a legkülönbözőbb osztályokban. Gondolom, ezt nálunk is feltalálják és egyes képviselő uraknak a nézete nem mindig találkozik a kormányának a nézetével. Ez így van Németországban is. Csak ismételnem tehát a külügyminiszter ur nevében azt, hogy a német hivatalos körök részéről több ízben spontán, a legnagyobb lojalitással kijelentet, hogy a német hivatalos körök nemcsak hogy abszolút nem vesznek részt ezen mozgalomban, nemcsak hogy semmi részük benne nincsen, hanem ezt a maguk részéről is elítélik.

Szóll Kálmán miniszterelnök: Csak egy megjegyzést akarok tenni Rakovszky bizottsági tag urnak egy kijelentésére. Bizonyos folyóiratból — hiszen nem ő maga formálta a vádat — áltálya megnevezett az illető lókonzul is, mint akinek az iródájából szintén kiindult volna az ilyenféle mozgalom.

Rakovszky István: Nem a jelenlegi!

Szóll Kálmán miniszterelnök: Csak azt akartam kijelenteni, hogy ezt a jelenlegit már a priori lehetetlen feltévesnek tartom. Hogy kire értették ezt, alappal-e, azt most nem tudom, mert ez valószínűleg hivataloskodási körömben kívüli eső időből van véve! Amióta én miniszterelnök vagyok, az itteni német konzulátusban nem történt semmi változás és én nem vettem észre semmi olyat, ami legfeljebb arról is ennek a vádnak az alaposágát mutatná. Sőt ellenkezőleg, úgy tudom és úgy vagyok értesülve, igen alaposan, hogy nemcsak hogy távol áll az ily mozgalomtól, hanem a maga részéről is helytelen minden ilyet és minden ilyen hozzáértett kérdésre, tudakozásra a legkorrektebb választ adja. De legyen meggyőződve a t. bizottsági tag ur, hogy senki a t. bizottságban meg nem állók, (Helyesítés és tetszés.) ha csakugyan alapos az a vád, hogy valahol támogattnak, istápotoltak ilyen, a magyar állam integritása, a magyar állam ellen törő ideák.

Rakovszky István elvarta volna, hogy mikor ő akták alapján igazolja be, hogy Németországban oly egyesületek agítálnak dinasztizánk és monarchiánk ellen, amelyeknek alapszabályait a német kormány erősítette meg, akkor a külügyminiszter kijelenti, hogy szigorú intézkedéseket fog követelni.

Gróf Tisza István: T. országos bizottság! Igen rövid időre kérem az igen t. országos küldöttségnek türelmét egy pár megjegyzésre. Az előttem szölet t. bizottsági tag ur különbséget vél feldeznai a monarchia magatartásában kis és nagy államokkal szemben. En azt hiszem, hogy erre vonatkozólag nem jól választotta meg a példát, mert hiszen én éppén egyenesen Románia példájára volnék bátor hivatkozni, amely Romániának irányadó államiértáival és kormányával a mi monarchiánk a legjobb békében, a legjobb barátságban és egyetértésben tud megélni; a legjobb román kormányban sok tekintetben igen becses érdektársat és szövetségársat vél birni, dacára annak, hogy a román társadalomban igen sokkal elenségesebb és veszedelmesebb arányú magyarellenes és az egész monarchia mai területére éppégre ellen irányított törekvések mutatkoznak, mint ez Németországban észlelhet. En tehát egyenesen a román példára volnék bátor hivatkozni a t. bizottsági tag ur álláspontja ellenében, mert hiszen a román példából csak azt a következtetést vonhatom le, hogy igenis meg lehet követelni azt, hogy egy barátságos állam kormányja bizonyos ellenséges eszelekedeteket megakadályozzon, de nem állhatunk elő olyan követeléssel, hogy az eljött társadalmi mozgalmakat, társadalmi követeléseket, — még akkor sem, ha azok kellemetlenek ránk nézve, — ha azok világosan tilos eszelekményekben nem nyilvánulnak. Amint tehát Romániával szemben nézetem szerint, he yes ez az eljárás, éppén olyan helyes bármely más nagyhatalommal és Németországgal szemben is. Miben áll már most az a tényállás, amelyet a t. bizottsági tag ur itt felállított? All abban, hogy sajtótermékekben megengedem, igen impertinens nyilatkozatok történnek a monarchiáról és a dinasztáról.

Rakovszky István: Egyesületek adják ki!

Gróf Tisza István: Az, kérem, tökéletesen mindegy, hogy egyesület vagy nem egyesület adja-e ki azokat. Méltóztassék megtordítani önmaga előtt a kérdést, Ha Magyarországon a mi nagyvokú sajtószabadságunk mellett bármint sajtótermék — akárik adja is ki, ha százsor jóváhagyott alapszabályok

mellett alakult egyet adja is ki — jelenik meg, a mely bármely más külföldi hatalommal szemben hasonló kifejezést tartalmaz; ha például egy sajtótermékben a pápaság világi hatalmának helyreállítását kívánatják, tehát Olaszországnak területiális épsége témadhatik meg, és ebből kiülogyal valaki azt követelné, hogy itt ezen irányban rendezésabályozzuk meg a sajtót, nem fog-e ez bizonyos indignációval találkozni? En azt hiszem tehát, hogy amint ezt indignációval utasítják vissza, épp úgy a legnagyobb mértékben elhibázott lépést tennék akkor, ha a német kormányban szemben azzal a pretenzióval lépnek fel, hogy ilyen, magukban véve teljesen jelentéktelen jelenségekkel szemben, amelyek tekintetében csakugyan, bármilyen kis nemzet legyünk is, tartozunk nemzeti önértéktünknek azzal, hogy azokról sem meg ne ijedjünk, sem valami túlsóros nyúlataba ne jöjjünk, ezeket a teljesen jelentéktelen eszelekedéseket a maguk értéke szerint igen nagy legmagyarázotnak, mondom, elhibázottnak tartanánk, ha ilyen jelenségek arra indítanának bennünket, hogy ezért akcióit indítsunk a német kormányban szemben, ahol azután az egész vonalon nem volna igazunk. Ezekhez, t. országos bizottság, még csak egy megjegyzést fűzök. Elismérem azt, hogy ilyen igen boszont, privát áramlatok a német társadalomban mutatkoznak ma is, de nagyon jól emlékszem, alkalom volt 1877., 1878., 1879. és 1880-ban mind a négy évnek jelentékeny részét Németországban töltött és érintkezni különösen a német művelt középosztálytal és alkalom volt ilyen érintkezési pontokat találni a közelebbi időkben, — tehát saját egyéni tapasztalataim alapján merem állítani, és azt hiszem, hogy ebben igazat fog nekem adni mindenki, aki hasonló helyzetben volt és hasonló tapasztalatokat szerezhetett, hogy bármennyire maradjanak is fenn ilyen áramlatok Németországban, hasonlíthatatlanul más az a feladás, amely ezen a téren ma nyilvánul, mint az, amely nyilvánult a 70-es évek végén. Egészen más hangon beszéltek akkor, mikor a századok középkori privilégiumai megszüntetettek és amikor azok az első nagy kampagnét csináltak Németországban a magyar rendszer ellen; egészen más foka az intenzitásnak mutatkozott a század törekvések melletti fellépésben és egészen más hangon beszéltek a magyar nemzetéről és Magyarországról. És azt hiszem, alaposan rácafolnánk azon névekedő jóindulatra, mely irányunkban a külföld és első sorban a német, különösen az észak-német társadalom fellegasában évről-évre növekedőben van, akkor, hogy ha az ilyenféle hangokat nem a maguk belső értéke szerint en bagatel vennék és azok felett egyszerűen napirendre nem térnének. En a legnagyobb mértékben elhibázott eljárásnak tartanám, ha ezen a német sajtóban megjelent közlemények bármilyen diplomáciai akció indítását pontját képeznék. A tételt megszavazom.

Holló Lajos ajánlja, hogy a külügyi kormány tiltakozék valamely alkalmas formában a szóban forgó tendenciák ellen.

Kállay Béni közös pénzügyminiszter: T. országos bizottság! Rakovszky István igen t. bizottsági tag ur kifogásolta azt, hogy a külügyminisztérium e kérdésben többnyire csak a német hivatalos körök teljes lojalitására hivatkozik, de a maga részéről nem eléggé erélyesen lép fel ott, ahol konkrét esetek ezt valóban megkívánják. Erre nézve kijelenthetem a t. országos bizottsági tag urnak, hogy igenis a külügyminisztérium már többször volt abban a helyzetben, hogy konkrét esetekben reklamált (Élénk helyesítés.) és azokban az esetekben mindig a legnagyobb előzékenységére talált a német hatóságok és kormánykörök részéről. Ha pedig ily konkrét esetek továbbra is előfordulnának, épp oly erélyesen fog eljárni, mint eddig. (Helyesítés.) De ami a dolgot magát illeti, a mennyiben a mozgalom onnan kijön, itt keresi természetesen az akció életbeléptetésére, ez természetesen már nem lehet többé a külügyi kormány dolga és erre nézve különben a miniszterelnök ur oly szépen és erélyesen nyilatkozott, hogy abban talán mindnyájan, akik magyarul értenek, egyetértenek. (Helyesítés.)

Gróf Tisza István: Azt a megjegyzést, amelyet a miniszterelnök előtt akart megtenni, most hozzáfűzhet szavainhoz. Nagyon természetes dolog, hogy mihielyt bármint pozitív ténykörmény merült fel, amely alkalmas a diplomáciai beavatkozásra, amely jogimeit ad arra, hogy valamely követeléssel lépjünk fel más nemzetet szemben, annak meg kell történnie. De azokat, amiket Rakovszky István felhozott, nem tartotta arra alkalmasoknak és nem tartotta szerencsés dolognak, hogy egy oly kormány ellen ellenséges hangulatot csináljunk és szuggaráljunk kellő tényálladéknélkül, amelynél bizonyára nem is szükséges ez az erélyes fellépés, mert oly esetben, amikor a kellő tényálladé meg van, az egyszerű fellépés is elegendő.

A tételt a delegáció megszavazza.

(A leváltár.)

Holló Lajos a rendkívüli szükségletek tétélenél kéri, hogy a reánk vonatkozó külügyi okmányok a dinasztia házi levéltárából a budai országos levéltárba hozassanak. Utasítsa a delegáció a külügyminisztert, hogy a jövő évi költségvetésbe erre megfelelő tételt illeszzen be.

Mérey Károlt osztafőnök a külügyminiszter nevében kijelenti, hogy a külügyi kormány ezt a szétosztást nem eszkozőzheti, ezt csak a két kormány együttes akciója érthet el. De gyakorlati szempontból szinte lehetetlen ez, mert a levéltárban nagyon sok olyan iromány van, amely a dinasztia tagjaira vonatkozik. Aztán meg az egész levéltár nagy mértékben értéket veszítené, ha szétválasztanák.

Holló Lajos szerint ez nem argumentum, mert az nem lehet cél, hogy minden érték feltétlenül Bécsben helyeztessék el.

(A pénzügyi budget).

Szerb György előadó ismertetési a pénzügyi albizottság jelentését a közös pénzügyi és főszámszaki költségvetésről.

A delegáció vita nélkül elötagja az előterjesztést.

Elnök a tárgyalás folytatását holnap délelőtt 10 órára tűzi ki. Napirenden lesz a bosnyák budget és a hetes albizottság megválasztása.

KÜLFÖLD.

Osas de Espana. Spanyolországban a kormányválság egyre akutabbá válik s a fiatal királynak nagyon is korán kell megismerkednie egy kabinetalakítás nehézségeivel. A tegnapi minisztertanácsban Sagasta kivánságára Canalejas pénzügyminiszter is résztvett, jóllehet már véglegesen kivált a minisztériumból. A minisztertanács a belső politikai helyzettel foglalkozott. A kormányválság nem lesz elkerülhető, Sagasta ma jelentést fog tenni a királynak a helyzetről.

Ma ismét minisztertanács volt, amelyen Canalejas kijelentette, hogy *fenntartja lemondását*. A miniszterek nem akarják a kamarák elé terjeszteni a kongregációkról szóló törvényjavaslatot. Azt hiszik, hogy Sagasta miniszterelnök holnap a király előtt fölveti a *bizalmi kérdést* és hogy a válság nagyobb terjedelmet fog ölteni. Az ellenzék a kortesznek hivatalos berekesztését vagy azonnal való megnyitását követeli, mert a mostani helyzet nem felel meg az alkotmányosnak.

Alig foglalta el a tizenhatesztendő XIII. Alfonso ősei trónját, máris megindult a kombináció arra nézve, hogy ki lesz a .elesége? Ennek két elengedhetetlen főtétele van. Az egyik az, hogy a menyasszonyjelölt szuverén ház tagja, a másik, hogy hitbuzgó katolikus legyen. Így tehát csakis a Bourbon-, Habsburg- és a Wittelsbach-házak jöhetnek. A legtöbb eladólánynyal a Bourbon-ház dicsekedhetik, a pármái hercegnék például tíz leánya van. A legnagyobb chance a szicíliai hercegnéknek, a Madridban élő gróf Caserta lányainak van, akinek fia Alfonso, a király nővérét, az asturiai hercegnőt vette nőül. A Wittelsbach-ház tagjai közül csakis Lajos herceg három leánya, Wilfrud, Helmut és Gundelinde jöhetnek számításba. Legvalószínűbb hogy a király Habsburg-házbéli hercegnőt fog nőül venni, mert az édesanyja is osztrák hercegnő, de meg a politikai raison is azt diktálja, hogy a gyöngye spanyol trónt egy hatalmas dinasztia támogassa. Lehet, hogy a király házassága már a közel jövő kérdése, ami nem is lenne feltűnő dolog, mert a spanyol királyoknál divatos volt a korai házasság.

Újabb merénylet Oroszországban. Londonon át jelentik, hogy Oroszországban újabb merénylet történt: *Obolenszki* kharkói kormányzóra egy eddig ismeretlen ember revolverből rálőtt. A golyó azonban nem talált. Az esetről eddig azért nem jött hír, mert az orosz lapoknak szigorúan megtiltották, hogy a merényletről írjanak.

A délafrikai béke. A londoni lapok oly hangon írnak a délafrikai egyezkedésekről, mintha a béke már meg volna kötve. Még tovább mennek a félhivatalos és hivatalos lapok, amelyek nem kisebb dolgot jelentenek, mint hogy a boer vezérek Pretóriában szerdán elfogadták az angol feltételeket. Általában elterjedt az a vélemény, hogy a békeszerződést a jövő héten fogják aláírni. A Daily Mail szerint a boerok válasza már megérkezett s a tegnapi minisztertanács foglalkozott is vele; e szerint a boerok forma szerint lemondtak függetlenségükről és már csak alárendelt jellegű kérdések elintézése van hátra.

Egész London feszült érdeklődéssel várja a hétfői napot, amelyen állítólag a kormány hivatalosan fogja proklamálni, hogy a háborúnak vége van. Abból a körülményből, hogy hétfőn a felsőház is összeül, általánosan azt hiszik, hogy a kormány ezen a napon mind a két házból egybehangozva nyilatkozatot fog tenni a béke megkötéséről. Ezek után semmi sem természetesebb, mint hogy a hétfői ülés iránt rendkívüli érdeklődés mutatkozik s a két ház karzatára szóló belépőjegy nagyon keresett cikk; a legelőkelőbb körökből való emberek valóságos harcot folytatnak, hogy a hétfői ülésre bejuthassanak. A diplomáciai kar teljes számban jelen lesz ezen az ülésen, melyre a londoni rendőrség nagy készüléteket tett már eddig is, mert attól lehet tartani, hogy a féktelen örömmorogó olyan zavargásokat fog támasztani, mint Ladysmith és Mafeking föl-szabadításakor. A koronázás napjára készülő ki-világítás valószínűleg már hétfőn este meg fog történni városzerte, ha a parlamentben bejelentik a békekötést.

Egy londoni táviratunk szerint pénzügyi körökben pretóriai jelentések alapján hire terjedt, hogy a béke teljesen biztosítva van és már csak

néhány jelentéktelen pont körül folyik az alku-dozás. Most már elmúlt a kételkedés azokban a körökben is, amelyek eddiggel e nem bíztak a békekötés lehetőségében. Kuchener a jövő héten hazajön.

Balkán csendélet. Szófiából sietve röpitik világgá a hírt, hogy Ferdinánd fejedelem a jövő hét elején Bécsből Pétervárra utazik. A szófia félhivatalosok szerint az Oroszország és Bulgária közt fennálló jó viszonyt az is karakterizálja, hogy a cár Bulgária részére *külön katonai attasé* fog kinevezni. Eddig valamennyi kisebb Balkán-államban csak egy katonai attasé volt. A fejedelem Bendere erzedést, a Sándor fejedelem ellen intézett *összeseküvésnek egyik vezéré* vezérkari főnökké fogja kinevezni. Ez a kinevezés jellemzi a mai bolgár politikát. Csakugyan szükséges most már, hogy Ferdinánd fejedelem Bécsen át utazzék a cárhoz: Bécsben kaphat némi utatavaiót s hasznos intelmeket.

Belgrádból írják, hogy a szerb királyi pár még mindig ellenzi azt, hogy az államkölcsönt a *játekbank-szindikátustól vegyék föl* és ezért újabb francia érdekesoportok képviselőit várják Belgrádba. Ez a hír előzetes excuse s arra vall, hogy mégis a topesideri játékbank-szindikátus kölcsönt majd Szerbia számára a szükséges milliókat. A szerb kormány tudtára adja a világnak, hogy ily áron csak a legutolsó esetben fogad el pénzt. De bajos lesz más helyről a már égetően szükséges összegeket beszerezni.

Koerber a kiegyezésről.

Budapest, május 30.

Az osztrák parlament pártjai a költségvetési vita megkezdése alkalmából erősen felkészülődnek a harcra. Ma délelőtt az urakházának három nagy pártja tanácskozásra gyűlt össze. A hozott határozatok értelmében *mindhárom párt részt vesz a vitában*. Az alkotmányos párt nevében Plener Ernő, a középpárt nevében pedig Schönburg herceg fog leiszólalni, míg a jobboldalt a párt egyik vezetője fogja képviselni az általános vitában. A részletes vita során a többi között dr. Lammach a katonai büntetőtörvény reformját, dr. Musaffra az olasz egyetem kérdését, gróf Lansceronski pedig művészeti kérdéseket fog szótvetni.

A *Narodni Listy* szerint a mai politikai helyzetből nincs más kibontakozás, mint a cseh nép jogainak helyreállítása és a *Magyarországgal való kiegyezés parlamentáris elintézése*. Ha ez meg nem történik, a káosz fog bekövetkezni. Koerber ismeri a csehek követeléseit, csak rajta áll a döntés. Nos, Koerber kifejtette ma a maga álláspontját a kiegyezés kérdésében. Nem titkolta aggodalmát a függőben levő tárgyalások kimenetelét illetően s kijelentette, hogy a közönségek olyan alakításához, amely Ausztria szempontjából már nem is lenne közösség, nem nyújthat kezét. Ezt a Magyarországgal való fenyegetőzést a Reichsrath felsőlháza tetszésrel fogadta.

Az ülés lefolyásáról szóló táviratunk itt következik:

(Koerber az urakházában.)

Bécs, május 30.

Windischgratzs herceg elnök a ház felbatalmazását kéri, hogy a martiniquei katasztrófa alkalmából a francia nemzetnek a ház részvételt kifejezhesse. Azután megkezdik az 1902. évi állami költségvetés második olvasásba való tárgyalását.

Niebauer előadó elfogadásra ajánlja a javaslatot. Ulána Schönburg herceg és Plener beszélnek. Az utóbbi főképpen a pénzügyi kérdésekkel foglalkozik és az indiai okukorvámok káros hatását is fejtegeti.

Koerber miniszterelnök első sorban örömet fejezi ki, hogy a költségvetés parlamenti elintézése lehetővé vált, ami a pártok mérséklétének és hazafiságának köszönhető és azt hiszi, hogy csak most lehet kimondani azt a megnyugtató keltő szót az állam kezdődő újramegerősödéséről. A szónok egész nyilatkozatát megvallja, hogy a kormány nem becsüli túl ama sikereket, melyeket a mindenesetre nagyfontosságú gazdasági javaslatokkal elért. Először ki kell tennie, vajjon tartós hatást érke-e el, vajjon a visszatérés a rendezett parlamenti viszonyokhoz elérett-e. Mint hogy az állami költségvetés megszavazása a parlament jogainak legfontosabb gyakorlása, azon a kérdésen kellett kipróbálnunk, hogy a népképviselőket vezetőink helyesli-e: vajjon a Reichsrath tárgyalni és elfogadni hajlandó-e az állami költségvetést.

E részen most már világosság van és ha a rendes állapot ismét helyt fogott a törvényhozásban, úgy felélednek vele szemben az összes igények; nemcsak azok, melyek az összes népjajok közös kulturális és anyagi érdekeire vonatkoznak, hanem azok is, amelyeket minden egyes nemzet fejlődése nevében igényel. A kormány programja ismeretes. Mi ez

igények kölcsönös kiegyenlítését óhajtjuk. Ily módon minden túlzott követelés elé megvonatik az állam érdeke által. követelt határ és az állam szükségletei a legbiztosabban megóvhatók. Nem akarjuk a struccmadár taktikáját követni és a homokba dugni fejünket a nemzeti kérdések elől. Ezeknek megoldására kell jutniok és a kormány el van tőkélve, hogy ezt a legfontosabb és ezért egyszerűsített legnehezebb kérdés megoldására viszi. Ha nem volna eltökélve, úgy elhanyagolná azt a kötelességet, hogy a radikalizmus alól ássa ki a talajt és nem volna joga, hogy mindenütt az önmérséklést sürgesse. A nemzeti kérdés tartható elintézése elő fogja idézni a képviselőház viszonyait is azt az átalakulást, mely bőségesen és tárgyilagosan munkát biztosít és mely képessé teszi ezt a házat ama nagy állami feladatok megoldására, amelyek minden körülmények közt megoldást követelnek a legközelebbi időben. A miniszterelnök, bármennyire örövend is a költségvetés elintézésének, kijelenti, hogy a törvényhozás munkálkodásának eddigi módját nem lehet fenntartani. Más rendszerről kell gondolkodni és kénytelenek leszünk más államok példáját követni hogy a költségvetés gyors elintézéséhez jussunk. Szükséges lesz, hogy a Reichsrath ülészakok valószínű lefolyásáról eleve biztos támpontokat nyerjünk, hogy az időt és a munkát céltalanul ne pazaroljuk. Az ily áttekintés azonban világos pártviszonyokat feltételez. Figyelemmel kísérjük a más országokban felmerülő ingadozókat, melyek talán új intézkedésekhez vezethetnek. De nézetem szerint mégis a legjobb ragaszkodni a régi kipróbált elvekhez és azoknak az államoknak a példájához, akiknek parlamentarizmusa régi, becses kincsé vált. Ez a szempont is arra indít bennünket, hogy közelebbről foglalkozzunk a nemzeti kérdésével és annak rendezésével a közélet egy fontos akáját a törvényhozást és a kormányzatot szilárd alapra állítsuk. Fenntartani és javítani akarunk, nem pedig könnyelműen változtatni és semmiesetre sem leirtogatni.

Igy értjük az osztrák konzervatívizmust.

Meg akarunk maradni e mellett egy oly oldalon, mely az idő szerint a közfgyelmet lekötö, tudniillik a magyar korona országaival való kiegyezésnél is. Ezt higye el nekem a t. ház. A két államterület évszázadokon át egyesülten élte át gazdasági fejlődését és a politikai viszonyok új szabályozása óta lefolyt negyedtől évtized tele van bizonyítékokkal arra, hogy Ausztria semmit sem arrogált magának, ami a kiegyezés megállapodások keretében meg nem illette: (Tetszés). Semmiképpen sem állottunk szembe akadályozólag Magyarország gazdasági fejlődésével, mely is éppen ebben az időben nagy arányban ment végbe. (Helyeslés). Nem akarom mondani, hogy ez a magatartás csak platonikus okokban gyökerezik, amelyek hiszen anyagi ügyekben nehezen volnának érvényesíthetők, bár a hosszu együttlét bennünk kétségtelenül erős érzelmet érelet meg a közösség iránt. De ha egész eloglattalannul elismerjük is, hogy Ausztria azért tartotta magát Magyarországhoz, mert ebben az országban iparának főfogyasztó területét találja, másrésről nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Ausztria a magyar mezőgazdaságnak legközelebbi, legkönnyebben hozzáférhető piaca. Ebből az összefüggésből logikusan az következik, hogy a két államterület gazdasági közössége ily harmonikus alapon állván, nem is lehet kitéve a veszélyeztetésnek. Sajnos, ez nincs úgy. Nem voltak éppen az érdekek szétágazása, mely a mostani gazdasági viszonyok szerint tárgyilagosan alig említésre méltó terjedelemben volna észlelhető, hanem más természetű szempontok, melyek a közösség eszméjére nézve nem lehetnek elönnyök, neheztük is a kölcsönös igényeknek a várn és kereskedelmi szövetségben és az új vámtarifában határidőszereleg szükségessé vált kiegyenlítését, még pedig annyira, hogy nem szabad eltitkolnom a t. Ház előtt aggodalmait a most már oly soká függőben lévő tárgyalások kimenetelét illetően. (Mozgás.) Nyugodt lelkiismerettel kijelenthetem, hogy mi egy pontban sem akarjuk érinteni Magyarország birtokállapotát, hogy nem akarunk tőle semmit elvenni. De okvetlenül szükséges a fennforgó homályokat megszüntetni, hogy Ausztria hátrányára való további magyarizációt lehetetlen legyen. (Élénk tetszés.) Épp ugy szükséges a tartifában bizonyos tekintetbevétele gazdasági egzisztenciánk feltételeinek. (Tetszés.) Ez minden, amit még kívánunk és ettől a kormány semmiesetre sem fog tágitani. (Élénk tetszés.) De igyekeznünk kell a tárgyalások gyors befejezésére is, hogy ne teremtsék ama kényserhelyzetek egyike, melyek rendszerint vézések és egy kiegyezési mű fogalmával sem jérnek össze. (Helyeslés.) Összeoglalom tehát a mondottakat, midőn azt mondom, hogy a lehető előzékenység legszélesebb határáig akarunk elmenni, hogy a közösséget barátságban fenntartsuk (Igen helyes.), hogy azonban nem nyújthatunk kezét oly közösséghez, mely nem enged bennünket nyugalomhoz jutni és mely tényleg jóformán már nem is közösség. (Tetszés.) Kérem

lotába. A sah ezután a mauzoleumba ment, ahol Friegyes oszászár és neje sirjára koszorút tett le.

— **Angolk a Hortobágyon.** *Debreceenből* jelentik: Az angol gazdák ma reggel külön vonattal a Hortobágyra rándultak, ahol megtekintették a gulyákat, méneseket, sertés- és juhállományokat. Az egyik ménesnél néhány angol felkapott a lóra és többször körüllovolgolta a ménest. Délután két órány a hortobágyi csárdában ebéd volt, honnan Drányi miniszterrel táviratilag üdvözölte a társaság. Háromkor visszafértek Debreceenbe és este nyolckor elutaztak Szerecsre.

— **Báró Bánffy Dánielné meghalt.** Magyarország volt miniszterelnökének, báró Bánffy Dezsőnek agg édesanyja, báró Bánffy Dánielné ma elhunyt. Kolozsvártól élt, fiatalon, boldogan, aztán özvegyen, mindenkörön jól cselekedve. Hozzá volt növe ehhez a városához, amelynek piacán ódon, egymeletes palotája volt. Inkább kényelmes, egyszerű, uri ház, illendő a lakóházhoz. Az agg urnó maga volt a méltóság, de a mellett maga az egyszerűség is és ha arról volt szó Kolozsvár városában, hogy valakivel jót kell cselekedni, az övé volt a vezérszerep — szereplés nélkül. Határt nem ismerő jólelkűségével és azzal a tekintéllyel, amelyet nem a rangja kölcsönözött neki, hanem az egyéniségében lakozó méltóság — a legtiszteltemetöbb alakja lett Kolozsvár városának és pedig régés régóta, ötvenöt-hatvan éve már. Egyike volt a legszebb leányoknak s élete utolsó napjág szép maradt. Nyugodt, derűs kitejézésű, kedves öregasszony volt, akiben azonban megvolt az a szigor is, amit az igazi nagyszonyoknak megad a méltóságuk. Kolozsvártot sok dolog irányát megváltoztatta az attól való félelem, hogy vajjon mit fog szólni hozzá a nagyszony. Es nem abban az időben, amikor a fia az ország első méltóságának ura volt, hanem azelőtt és azután is. Nem a gyermeke méltósága adott a szavának tekintélyt, hanem tekintély, tiszteltemetlő hatalmasság volt magamagában. Különböz azok közül az asszonyok közül való volt a megboldogult, akiknek nincs élettörténetük. Csöndben élt, nem vett részt semmiféle, se nagy se kicsi politikában s boldog volt nemcsak mint asszony, hanem mint anya is. Három fia van s mind a három az ágya mellett, amikor utóljára kipillantott a maga kedves piacára és lecsukta szemét. Szentélye csak egy volt, ha ugyan ez is szonvédelynek mondható, a színház. Valami nagy hűlés vagy szörnyű szigorú orvosi tiltalomnak kellett közbejönni ahhoz, hogy egy-egy estére, nagy ritkaságként, üresen maradjon a páholya. S elnéző jó publikum volt, aki nemcsak élvezte a színházat, hanem szerette a színészeit. Keservesen megsiratta a kolozsváriak dédelgetett hős-színészét, E. Kovács Gyulát s a színésznök, művészek ügyes-bajos dolgaiban, anyagi kalambításában sokszor vállalta magára a mentőangyal szerepét. Szerződéseknél, szerződések fölbonthatásán fontos volt az, hogy vajjon tetszik-e majd a dolog az agg bárónak. Végtelenül szerette a gyermekeket is és az egész esztendője voltaképpen csak az arravaló ügyeket munkája volt, hogy sok, minél több gyerek számára legyen kedvese a karcsóny. Nagy raktára való gyerekruháskát kötött-horgolt össze s decemberben munkát adott a családjeinek az, míg mindent széthordtak a különféle egyesületeknek, rongyos-egyletnek, árvaházaknak. Mestere volt a jótékonyág azon finom, uri módjának, hogy a jótékonyágra szoruló ne legyen kénytelen pirulni is. A nemes urasszonyt fia holnapután, vasárnap délután különvonaton Választ-Bonchidára viszik, onnan pedig Kolos-Borsára és ott a családi sirboltban lephentetik férje koporsója mellé.

Báró Bánffy Dánielné elhalálása alkalmából a kabinetirodából a következő távirat érkezett:

Nagyméltóságú báró Bánffy Dezső főudvarmester urnak Kolozsvár. O oszászári és apostoli királyi felsége meghagyja méltóztatott, hogy exoelenciáddal családi mély gyászba alkalmából legkegyesebb részvétét tudassam. *König.*

Számítalan részvételtávirat érkezett ezenkívül báró Bánffyhoz. A városházára és a mentőegyesület épületére, melynek az elhunyt pártfogója volt, kitűzték a gyászlobogót.

— **Óriási felhőszakadás.** *Cincinnati*-ből jelentik, hogy ott kedden este olyan felhőszakadás volt, amely elsodorta az utcán járó-kelőket. *Tizenegy ember belejött az áradatba.* *Fleischmann* polgármester felesége és kis fia is odavesztett.

— **Tűzvész.** *Alsó-Szálók* abauj-torneagevei községben nagy tűz volt. 13 lakház 60 melléképülettel leégett, temérdek házi állat elpusztult. Egy beteg asszony annyira megijedt a tűz lármától, hogy szörnyet halt.

— **Ingyen-nyaralás.** Olykor nem volt boldogság, amit az öregek cselekedtek. Volt abban és is, szív is. Például, ha a zalai gyereket elvittek a pozsonyi pékhez cserébe, hogy tanuljon meg németül. Cserébe pedig zalai menyecskét neveltek a pozsonyi pék kis leányából. A gyerekesre annak a kornak az iskolája volt, a nevelő-intézet. Kár, hogy vége van. Ha föl lehetne támasztani valami formájában, becsületes és kedves munka volna. Amire pedig a nagy pedagógus nem képes, azt egy jószívű és okos asszony könyven kitalálja. A cserélés formáját pompásan meglepte egy máramaros-dombó urasszony, akinek a nevét avval a tisztelettel írjuk ide, mint aminővel a nagy föltalálókak szokás.

Dr. *Hüvös* Henriknél találmanya nagyon egyszerű és éppen azért nagyon okos is. Abból a levélből, melyet nekünk írt, itt adjuk a lényegesset, amiből könnyen meg lehet érteni Hüvös Henrikét asszony egész plánumát:

... Irigyeijük önöket fővárosiakat mi, akik itt lakunk a hó birodalmában, télen, míg önök a főváros élvizeiben duskálnak. Persze, fordul a sors s hogy most nyílik már a sok virág a mi nagy hegyeinken, önök irigyelnek minket. Az emberek minden irigységének vége lehetne, ha csak egy kis igazi barátsággal lesznék egymás iránt s ha megosztjuk egymás sorsát magyaros barátsággal. Az a gondolatom támadt, hogy mi hegyvidéki családok fölajánljuk lakásunkat és vendégbarátságunkat nyárára a fővárosiaknak. A fővárosiak pedig cserébe fogadjanak el bennünket egy-két hétre vendégségbe. Arra az intelligens polgári osztályra gondolok, melynek vagyoni viszonyai a nyári fűrdőzés kötségeit nem engedik meg s ezért valami szoros faluban vonul meg inkább, csakhogy a fővárosban ne keljen maradni.

Igy szóla a levél. Mi nagyon életrelvő, kedves gondolatnak tartjuk, olyannak, aminőt csak asszony találhatott ki. Főlöleslegnek tartjuk, hogy bővebben magyarázzuk az ilyen családcsere-élőnyeit, de nagy hangsúlyal ajánljuk az intelligens családok figyelmébe s meg vagyunk győződve róla, hogy az egész országban visszhangra fog találni ez a praktikus és kedves gondolat.

— **Gotterhalte nélkül.** Az urnapi körmenetre Kolozsvártot nem vonult ki se diszszázad, se katonai zenekar. A katonaságot csak a tisztúkar képviselte a templomban. Ez volt az első muzsika nélküli Urnapja és pedig azért, mert híre járt, hogy az egyetem útjúsága tüntetni készül a Gotterhalte ellen. Bíró Béla apátplébános meg akarta óvni az ünnep méltóságát az esetleges utcai lármá ellenében s jó előre értesítette az ezred parancsnokságát arról, hogy ez idén nem kér se diszszázadot, se katonabandát. S az urnapi ünnep csakugyan szebbnek bizonyult muzsika és Gotterhalte nélkül, mint Gotterhaltal és abouggal vegyesen. — Kolozsvártot két jó polgári zenekar van. A vasuti munkásoké és a tűzoltóké. Jövőre ezek kísérik majd az ünnepi körmenetet és pedig a himnuszszal.

— **Érettségi vizsgák.** A főváros tizenhat középiskolájában az idén 770 fiatal ember és kiasszony jelentkezett érettségi vizsgálatra. A jelentkezők nagy száma miatt a főváros legnagyobb középiskolájában, ezuttal először két bizottság fog vizsgálni. Az egyiknek dr. *Erődi* Béla főigazgató, a másiknak *Wagner* Alajos igazgató lesz az elnöke. Az érettségi vizsgálatok vezetésében a főigazgatónak segítőkészek még *Hofer* Károly és *Cherven* Flóris címzetes főigazgatók. Ez ideig az érettségi vizsgálat írásbeli részét fejezték be. A szakköröket az idén az írásbeli rész érdekli jobban, mert az idén hozták be először a latinból magyarra való fordítást. Ezuttal átmenetképpen választást engedtek a tanulóknak, hogy tetszésük szerint akár latin szöveget fordíthatnak magyarra, akár magyart latinra. Az eredmény meglepő volt. A könnyebbet, a magyarra való fordítást a tanulóknak csak ötödörösze választotta, ellenben négyötödörösze magyar szöveget latinra fordított. Az eredmény csak a szóbeli érettségi eredményével együtt lesz ismeretes.

— **Két aggyastán szerencsétlenség.** Bécsben ma délután halálos szerencsétlenség történt. *Vieshofer* Ignác 81 éves zenész egy muzsikus barátjával sétált, midőn egy villamos kocsit mindkettőjüket elütötte, *Vieshofer* menten meghalt, 70 éves társa pedig a halállal vívódik.

— **A nemokleveles gazdatisztek mozgalma.** A nemokleveles gazdatisztek országos központi végrehajtó-bizottságához naponta érkeznek az ország minden részéből tudakozások és csatlakozások. A száztáru végrehajtó-bizottság ez uton kéri let ismételtlen a gazdatiszteket, hogy a június 1-én 10 órákor a Royal-teremben megartandó fontos értekezleten jelenjenek meg.

— **Bányászserencsétlenség.** *Zweibrücken*-ből táviratozzák, hogy Waldmorban tegnap nagy bányászserencsétlenség történt. A Hartfeld bánya Vilmos-aknáiban bányalégrobbanás történt, amely *nyolc bányamunkást* megölt és egyet súlyosan megsebesített. A halottak közül hét olasz.

— **A házassági truszt.** Hol is lehetne másutt a hazájának a hipermodern intézményének, mint a legnagyobb sebességgel haladó Amerikában? Üzleti világunk kialakulásában ez a legújabb fázis, amelylyel azonban egyelőre még a yankek földén is csak kísérleteznek. Egy chiegoi cég kóiratot intézett a nyugati városok községantársaságaihoz, amelyben elmondja, hogy kész velük cseréviszonyba lépni és kigyónliteni a nyugati városok férjekben való tulajdonságát a keleti városok nőknél való tulajdonságával. A keleti tartományok tele vannak fiatal leányokkal, akik alkalmas férj-jelöltek hiányában arra kényszerülnek, hogy életüket boltokban és gyárakban töltsék el, pedig a keleti tartományok férfainak seggedelmével sokat tehetnek az állam érdekében. A cég albumot akar kiadni azoknak a kaliforniai férfiaknak életrajzával és arcképével, akik meg-nősülni hajlandók. Ezt az albumot aztán a keleti tartományok eladó leányainak körében elterjesz-tenék. Az ilyen eljárástól a házasságok számának lényeges emelkedését várják. A községantársasokaikat most felszólítják, érvenyesték tehetségeiket a terv megvalósítása érdekében.

— **A kaposvári diákosság.** A kaposvári állami főgymnázium igazgatósága, ma nyilatkozatot küld be a *Magyar Távirati Irodának*, melynek közlése alapján, mi is ismertettük a kaposvári diák-csinyt. Az igazgatóság nyilatkozata így szól:

A kaposvári diákokról a fővárosi napilapokban a legszenzációsabb címek alatt megjelent közlemények téves állításaimak rektifikálására a következők szives közlételetét kérem: Tény az, hogy egy hetedik és több nyolcadik osztályú tanuló *bejárt éjtel az intézetbe, hogy az érettségi írásbeli és szóbeli vizsgálaton értékesíthető tételét birtokába jusszon*; de a valóságban nem felel meg az, hogy az érettségi írásbeli tételüket a tanuló egy tanár asztalfőkéjéből elcsenték, mert ezeket a tételüket az igazgató sajtó irodájában biztos zár alatt a Wertheim-szekrényben őrizte; s nem felel meg az igazságoknak az sem, hogy ilyen vissza-éléseket a tanuló Kaposvárot rendszeresen s már évek óta üznek, mert ez sem a tanári kar, sem a főigazgató vagy helyettese figyelmét el nem kerülte volna és mert ezt az állítást, mely alkalmas arra, hogy egy jónévi intézetet kompromittáljon, megcáfolja maga az írásbeli dolgozatok eredménye és minősége. Eppen olyan meg-határozatlan az a hír is, hogy egy tanuló révén jött rá a tanári kar a turpisságra s hogy drákói határozatot hozott.

— **Látomány a síneken.** A Temesvár környéki lakosság hitbizalmát a szokott határokon túl csalta egy vasuti ér hatéves kis fiának beteges képzelete. A paraci kilencedik számú órház órének kis fia ugyanis azt híresztelte, hogy neki a vágányokon megjelent a Szent Szűz. A nép most ezrével lepi el a tájékat, imádkozással tölti idejét s a vágányokon, ahol állítólag a Szent Szűz megjelent, leborulva várja az újabb látományt. A nagy néptömeg egészen elepte a vasuti vágányt, úgy, hogy tegnap a rendőrségnek kellett közbe lépni, hogy a vágányt szabadá tegye.

— **A tűzhányók pusztításal.** Fort de Franceból jelentik, hogy a Mont Pelée ismét *fokozott tevékenységet* fejt ki. Egy amerikai újságíró elmondja, hogy tegnap a Pelée tövőig hatolt; utközben egy falun ment keresztül, ahol még százzal heverték a holtestek; egyikén sem volt égett seb; úgy látszik, hogy valamennyien meg-fulás következtében haltak meg. Egy amerikai hajó épületával Fort de Franceba érkezett. Fort de France lakosságát atlanti és helyi gőzöskék észak felé viszik. Cayenne polgármestere a menekülőknak lakhelyet és a letelepülésre telkeket ajánlott fel. New-Yorkból táviratozzák: A Tennessee állambeli Chattanoogaóban több másodperce tartó földrengés volt. Észak-Karolinában egy vulkán kitért s tüzes látást hány ki.

— **Baleset a gyakorlótérben.** Bécsből jelentik, hogy a mai kampány-lovaglásnál, amelyen a király is jelen volt, baleset történt. *Pokorny* Ágost 12. huszárezredbeli hadnagy lebukott lováról és agyrázkódást szenvedett.

— **A kivándorlási kongresszus.** *Miskolcz*-ról táviratozzák: A város a kivándorlási kongresszus alkalmából fogadószit állított. A résztvevők ma este érkeznek 22 vármegyéből, közöttük 10 főispán, 15 alispán és nagy-számu főszolgabíró, valamint sok képviselő is pártkülönbség nélkül. A vendégeket *Ternay* Gyula alispán vezetésé alatt egy helyi bizottság ünnepiesen fogadja a vasutnál. Este a Seper-szállóban ismerkedési es-tély lesz.

EDLACH gyógyintézet

Alsó-Ausztria, 15 percnnyire Payerbach-Roichenautól. Tulajdonos: Dr. Konrad Győ. nyóri, pormentes, szélőlél övölt fekvésben, 600 m. magas a tenger sive fölött. **Specialis intézet szívbetegségeknak** (nauheimi gyógymód), idegbetegségeknél és minden ét- és tápláló-gyógyom. — A legközelebbesen berendezve — Lognagyobb kényelem. — Villamos világítás. — Prospektusok az igazgatóságtól. — Interurb. telefon Edlach 2. sz.

— **Szálloda hölgyek számára.** A világvárosi élet vele ezer veszedelemmel magányosan élő nőkre nézve, akik az élet harcát egyedül folytatják kisérték középtette. A köznyomor enyhítésére lényegesen hozzájárul, aki a nők társadalmi helyzetének biztosítására bármit is tesz és nagy jövővék már több intézményt létesítettek, amely erre a célra szolgál. A napokban avattak föl Párisban egy új szállodát, amely egyedülálló a maga nemében: a lakói csupán magános nők, leányok, vagy özvegyasszonyok lehetnek. A jótékony intézmény *Hirsch* báróné ötszáz ezer frankos és *Margolin* asszonynak még ennél is nagyobb alapítványából létesítették. A szálló hatalmas ötemeletes épület. Az első és második emeleten 10—10 nagyobb szoba, a 3., 4. és 5-ik emeleten 12—12 kisebb kamra van. A földszinten társalgó- és ebédlőtermek, a souterrainban pedig fürdőszobák szolgálnak a lakók kényelmét. A szobák egyszerű berendezésűek, de roppant olcsók is; a nagyobb szobák napi ára 1 korona, a kamráké 60 fillér. A szálló megépítésével a magánoson élő munkások erkölcsi züllesztését akarják megátolni.

— **A magyar sajtó a martiniquai áldozatokért.** A *Budapesti Újságírók Egyesületének* választmányi ülésén, melyet ma délután tartott meg *Véssi József* elnöke alatt, fölmerült az az eszme, hogy nem volna-e helyes és méltó, ha ama pártatlan és felejtetlen rokonszenvért, melyet a francia nemzet a szegedi árvíz-veszedelem idején irántunk tanúsított, viszonzásul a magyar nemzet rokonérezése most megnyilatkoznék, mikor a francia nemzetet a martiniquai borzalmas katasztrófa oly nagy csapással sújtotta. Az eszmét *Véssi József*, az egyesület elnöke vetette föl s a választmány egyhangúlag nagy lelkességgel járult hozzá és elhatározta, hogy a magyar nemzet halás rokonszenvének dokumentálására országos mozgalmat indít az egyesület. Ez irányban már az egyesület elnöksége előkészületeket is tett. Az országos mozgalom élére sikerült megnyerni *Szöll Kálmán* miniszterelnököt, a két törvényhozó testület elnökét: gróf *Apponyi Albertet* és gróf *Csáhy Albint*, továbbá *Riffault* Agostont, a budapesti francia főkonzult. Az országos mozgalom vezetőségében valószínűleg *Vaszary* Kólos bíboros hercegprímás is helyet fog foglalni. A hercegprímás a tiszteletbeli elnökség előadására fogja fölkeríteni az egyesület.

Az országos mozgalom két irányban fogja tevékenységét kifejezni. A sajtó útján föl fogja szólni a nemzetet, hogy a Budapesti Újságírók Egyesületéhez küldendő adományaival igyekezzenek, habár csekély mértékben is, a francia nemzet iránt érzett halás szimpátiájának kifejezést adni. Ugyanezt a célt fogja szolgálni egy tisztán francia attrakcióból álló nagy nyári ünnepély a *Gerbeaud-féle* városligeti helyiségben, amelyet a tulajdonos teljesen díjtalanul bocsát az országos bizottság rendelkezésére.

Az egyesület választmánya még egy szűkebb körű bizottságot küldött ki, hogy a nemzethez intézendő fölívást szövegezzék meg s hajtsa végre a többi előzetes intézkedéseket.

A választmányi ülés ezután a folyó ügyek elintézésére tért át. Bejelentették, hogy *Goedel* Armin kétezer koronát adományozott az egyesület segítő-alapjának. A választmány köszönettel fogadta a nagylelkű adományt s ennek kifejezésül *Goedel* Arminnek megválasztotta alapítójául. — *Geiger* Mór szabadosi nagybirtokos kétszáz korona értékű négy darab kölcsönkönyvet adományozott az egyesületnek, amelyért a választmány köszönetet mondott. — Elhatározta a választmány, hogy *Tompa* Mihály szobra leleplezésének az ünnep *Csiklay* Lajos alelnök vezetése mellett, küldöttségileg vessen részt s a szoborra koszort helyez s képviselje magát *Sz. Prielle* Kornélia szobrának leleplező-ünnepén is. A Sífok-Balaton fürdő-részvénnytársaság beadványban arról értesíti az egyesületet, hogy a tagjai részére a fürdő-évszak a telt jelentékeny kedvezményeket biztosított. A választmány köszönettel vette tudomásul a társaság előző-könyvet. Mely után *Csiklay* Lajos alelnök számolt be a segítő-alap igazgató-tanácsa működéséről. Végül három tagot vett föl a választmány a rendes tagok sorába.

— **A tanítók árvái javára.** A magyar műkedvelő ifjúság asztaltársasága holnap, szombaton a *Hermína-ut* Puteer György-tele kioskban a magyarországi Tanítók Árvaháza Egyesülete javára nyári ünnepélyt rendez hangversennyel, tombolával és táncossal. Az ünnepély kezdete délután 4 órakor, jegyek a helyszínen kaphatók.

— **A kereskedelmi alkalmazottak országos kongresszusa.** A kereskedelmi alkalmazottak egyesületének központi bizottsága most küldte szét a meghívókat a kereskedelmi alkalmazottak negyedik országos kongresszusára, mely augusztus 20-án, Szent István-napján, Nagy-Kanisán lesz. A kongresszuson jogjók megalakítani az országos szövetséget is.

— **A Humbert-ügy.** A francia rendőrség minden erre meglesztésével iparkodik közkekeríteni a megszőkötött Humbert-családot. A belügyminiszterium a szökevények kérekerítői számára vagy azoknak, akik a hatóságot helyes nyomra vezetik, *huszonöt ezer* frank jutalmat tűzött ki.

Humbert volt igazságügyminiszternek özvegye rágalmazás miatt pört indított a *Gaulois* című lap ellen, amely azt írta, hogy a volt miniszter *Bontoux* bankjának bukása után ötszáz ezer frankot deponált *Leopold See* bankárnál. Az özvegyasszony kijelenti, hogy íérje semmi vagyont sem hagyott hátra.

Humberték keresésében az összes európai rendőrségek segítenek a párisiaknak. Ez a lázas keresés sok kellemetlenségnek tesz ki igen jó társaságbeli és becsületes embereket. Ma például a kempteni rendőrség volt abban a hitben, hogy előgta Humbertékét.

A müncheni rendőrség értesítette a kempteni rendőrséget, hogy Isnóbi egy társaság fog Kemptenbe érkezni és valószínű, hogy azok a Humbert-család tagjai. A társaság csakugyan berobogott automobilen Kemptenbe és alighogy megszállott egy ottani turista-fogadóban, már is ott volt a rendőrség és igazolásra szólította tet valamennyiüket. A gyanus társaság Fürstenberg Miksa Egon herceg, Fürstenberg hercegné és Ratibor herceg volt.

— **Ünnepelt postások.** A verseny-utcai kézbesítő postahivatalban ma reggel szép ünneppel rendezte a posta-alkiztek. Ekkor ünnepelték ugyanis meg *Kocsis* Ferenc iglói, *Horváth* András debreczeni, *Király* András halmai és *Bencsik* Pál budapesti altiszt huszonöt éves szolgálati jubileumát. *Demény* Károly postai igazgató elismerő iratot intézett a jubilánsokhoz, *Barca* József altiszt pedig elismerő szép szavak kíséretében adta át a pályatársak ajándékait. Az ünnepségen *Földessy* Károly hivatalfőnök vezetésével ott voltak a postahivatal összes tisztjei.

— **Nagy értékpapiropás.** *Stettner* Frigyes magángzó feljelentést tett a rendőrségen, hogy Szilágyi-utca 5-ik szám alatt lévő lakásából ötven ezer koronát érő értékpapiropok laptak el. Az ellopott értékpapirok a következők: az Erdélyrészi Magyar Jelzáloghitelbank részvénytársaság által kibocsátott 1000 forintos záloglevelek szelvényei: 01394, 01573, 01584, 01748, 02080 számuak. Az osztrák Statschuldnerschreibung által kibocsátott 349821, 559590, 269382, 529543, 494355, 427833, 367215, 316083 számu 1000 forintos, 168130, 188758, 191006, 198563, 203136, 213449, 224533, 237161, 244855, 257247, 261236, 269058, 269761, 010023, 010668, 025987, 029, 397, 029471, 046, 644, 046645, 047069, 067303, 112977, 118350, 126279, 13-190 számu 100 forintos kötvények májusi és novemberi szelvények utalványai, továbbá 4%-os magyar koronajáradék 503068, 503081, 508121, 217115, 217116, 289175, 301590, 301591, 503067, 489804 számu 1000 koronás kötvények szelvényei.

— **Sírkötelezés.** Dr. *Müller* Marcel a korán elhunyt tehetős fővárosi orvos sírhantjára a szülői kegyelet fényes síremléket állított, melynek ünnepélyes bezselezése vasárnap délután 4 órakor lesz az új izraelita temetőben.

— **Gyilkos könyvelő.** A san-franciskói rendőrség *Hadley* Charles B. nevű könyvelőt köröz világszerte, akit egy fiatal leányka meggyilkolásával vádolnak. *Hadley*, aki a san-franciskói *Examiner* című lap könyvelője volt, hirdményt tett közé a lapjában, amelyben egy fehérbőrű leányt keres nevelőnőül egy uri család. Találkozási helyül egy vendéglőt nevezett meg. A hirdményre *Eleonóra Mamé*, aki *Fuller* Nóra nevet is viseli január 11-én találkoztott a koresmában *Hadley*vel. *Hadley* elvezette a leányt a Sutter Street 2211, számu háza, ahol meggyilkolta. A leányt eltűnése után egy hónapra, február 8-án találták meg az elhagyott üres házban. Mintán a san-franciskói rendőrség bizonyítékokat szerzett az iránt, hogy *Hadley* a gyilkos, elrendelte világszerte való körözését.

— **Halalozás.** *Adler* Adolf okleveles mérnök ma meghalt Budapesten barcinócses korában. Az elhunytat június 1-én délelőtt 11 órakor kisírik örök nyugalomra az új zsidótemető halottasházából.

Dr. *Verecs* Sándor, a zilahi járás főszolgabírája, tegnap meghalt.

— **Gyujtatógató örült.** Az ójszaka nagy riadalmat okozott az államvasutak munkástelepen egy szerencsétlen elmebeteg asszony rémes tette. *Kloszko* János munkás feleségét *Schubert* Annát örülesi roham lepte meg. A telep 17. számu lakásán dühöngeni kezdett, butorait összezúzta, majd petróleummal végig locsolva minden butordarabot, felgyújtotta. A szomszédok szerencsére észrevették a veszedelmet, a lángok közt táncoló szegény asszonyt kimentették, a tüzet pedig eloltották. A szerencsétlen elmebetegnőt a lipótmeezi tébojdába vitték.

— **Árverés a főkapitányságon.** A múlt esztendőben talált tárgyakat, amelyeknek a tulajdonosa nem jelentkezett, június 2-án, hétón árverezik a főkapitányság Zrínyi-utcai épületében. Az árverés alküerülő tárgyak között van több kőzkocsi, 18 darab láteső, 617 darab eső- és napernyő, azonküül egyéb tárgyak.

— **A paraszt Don Juan és vége.** *Kolozsvár* föl jelentik lapunknak: Megrendítő parasztdráma játszódott le *Nadab* oláh községben, ahol a falu Don Juan-ját megölte a nadabi megcsalt férjek szövetezete. Meggyilkolták *Boda* Györgyöt a legszebb nadabi parasztot, aki réme volt a falubeli férjeknek, mert sorra csaknem valamennyinek szarvakat rakott a fejére. Azt tartotta a nadabi nép *Boda* Györgyről, hogy megsebezhetetlen, semmiéle golyó nem fog rajta, akárcsak a legendás *Fatma Negrán*. Ennek a babonának pedig az az oka, hogy amikor évekkkel ezelőtt *Lutta Péter* rajtakapta a feleségével, a megcsalt férj revolveréből ötször rálőtt a csabítóra, de csak két lövés találta. Másnap aztán *Boda* György úgy sétált a faluban, mintha semmire történt volna, a dolgot pedig eltitkolta. Most azonban fogott rajta a golyó, *Boda* György, aki legutóbb többek közt *Lutta* Petru és *Yank* Mitru feleségével viszonyt folytatott, egyszerre csak szemet vetett *Buntyán* Petru fiatal feleségére. Ez itt kezdődik a dráma bonyolalma. A nép egyszerű gyermekeinek erkölcsi tudniüllik sokkal komplikáltabbak, mintsem az ember gondolná. *Luttának*, *Yanknak* és *Buntyának* közös szeretője *Matyur* Maruca, nadabi özvegyasszony, aki azonban, mint minden nadabi asszony, *Boda* Györgybe volt belebolondulva, de akit a féltékenység gyötört, mert a legény *Buntyán* felesége után szaladgált. Másny 5-én este *Buntyán* fölkereste *Maruca* asszonyt, akit szemrehányásokkal halmozott el, a miért szive *Boda* Györgyön csüing.

— Utalom, — mondá a féltékenységében örvénygő asszony. — Miért nem ölitek meg? Hisz téged is megcsal a feleségeddel, akárcsak a többi.

A vizsgálóbírónál fölvetett jegyzőkönyv szerint *Maruca* lözte ki a cselit, mint lehetne a veszedelmes embert eltinni láb alól.

— Holnap estére magamhoz hívom *Boda* Györgyöt, de te, *Buntyán* előtt jössz és megvárnod. *Luttát* és *Yankot* meg elrejtjük. Ha jön, barátságosan beszélgetsz vele és elkéred fegyverét. Aztán négyen csak elbánnunk vele.

A csabító tudniüllik állandóan fegyvert bordott magánál, mert félt a megcsalt férjek bosszujától, akik uton-utólen ölálkódtak rá. Másnap azonban nem úgy történt, mint azt előzőleg kiálkítotték. Mikor *Buntyán*, *Lutta* és *Jank*, a három bosszuszomjas férj megérkezett, a csabító már ott volt a közös szeretőnél. Eppen betel indult a háza *Maruca* asszonnyal. *Buntyának* belopóztak az udvarra és amit *Boda* de akart lépni az ajtón, *Buntyán* puskájával, mely nyúliserére volt töltve, hátrulól rálőtt *Bodára*. A lövésre *Boda* összeesett, mire *Jank* és *Lutta* odaszaladt és mind-egyikük meg egy-egy golyót röpített *Boda* fejébe. Erre aztán kivitték az özvegy háza elé és letették a földre. *Boda* azonban magához tért és dacára az örüsi vérvesztésének, fölállt. A gyilkosok megijedtek, de *Buntyán* revolverével ismét rálőtt *Bodára* s a lövés a fejét találta. *Boda* ledől s ekkor azt hitték, hogy meghalt s eltávoztak. *Boda* azonban csakhamar megint magához tért s fölkapaszkodott, odavánszorgott a *Maruca* ablakához és bekopogott. Az asszony azonban nem nyitott neki ajtót. Erre el akart menni, talán hazafelé, de husz lépésnyire a *Maruca* házától összeesett és meghalt. A hivatalos boncolás eredményének egyik érdekes része, hogy az egyik golyó behatolt a *Boda* állkapcsán keresztül a szájüregbe, de *Boda* kiköpte a golyót. A nadabi községi előjáróság elrendelte *Lutta*, *Jank*, *Buntyán* és *Maruca* asszony előzetes letartóztatását. Mind a négyen teljes beismerésben vannak. A vizsgálat során adatok merültek fel, hogy a gyilkosságban egy negyedik ember ez is megcsalt férj, szintén részes volna. A vizsgálat most ez irányban folyik.

— **Ongyilkosság.** *Kassáról* táviratozzák: *Oross* Pál 22 éves építész a Korona-kávéházban agyonlőtte magát. Tetének oka reménytelen szerelem.

— **Betörő katona.** *Marossán* *Demeter* a 38-ik gyalogezredbeli közlegény meg ez év elején megszőkötözött. Az első dőga az volt, hogy betört *Sipos* Adolt öllői-uti óras üzletbe és több értékes holmit elloplott. A rendőrség letartóztatla és ekkor kiderült, hogy Nagyváradon is több betörést követett el. Adták a katonai bíróságnak, amely a napokban ítélkezett lelette. A katonai bíróság ma értesítette a főkapitányságot, hogy a betörő legényt négyévi súlyos börtönrre ítélte. Azonküül február 20-án, amely napon az öllői-ut betörést elkövette, fogsága alatt minden esztendőben megszigorították a fogságát.

(x) **Legelőgansabb polgári ruhák** *Tiller* Mór és társa es. és kir. udvari szállítóknál Budapest, Váci-utca 35. Ugyanott: Legjobb egyenruhák, legszebb diszöltönyök és legelőgansabb íbériák. Vasárnapon és ünnepnapokon az üzlet zárva.

(x) **Földes-féle Margit-örömet** használjon minden hölgy, mert ez teljesen vegyítiszta, törvényesen védett arckendő. Pár nap alatt itjítja és szépitja az arcot. Ára 1 és 2 korona. Kapható minden gyógytárban.

Négy magyar baka.

Budapest, május 30.

Nem tudjuk, nem értjük, mennyit ér itt nálunk négy baka élete. Nem megy be a fejünkbe, hogy négy szegény magyar bakát, akiknek akármelyike lehetett volna az én bátyám, a 6 öcséd, az 6 fia, egyszerűen, vagy mint egy estillap írja: *szó nélkül* lelőttek a montenegrói határon. Szegény négy magyar parasztfiút, *Lenecsés* Andrást, *Szabó* Ferencet és két sárbogárdi legényt, akinek a neve nem jutott nyilvánosságra, a 69. gyalogezreddel leveleznyeltek a montenegrói határra s miután átmentek a határon, a crnagorcok archoz kapták a karabélyt és lelőtték mind a négyet. Az egyiknek az apja, egy fehérvári földmives táviratot is kapott az ezredtől, amelyben tudtára adják, hogy a fia hirtelen meghalt. Eszembe jut, hogy a lapok hogyan szokták mélyen suttott apák kérésére megírni a fiuk öngyilkosságát. A fiu hirtelen halt meg. Igaz, hogy a puskagolyónál hirtelenebb halált nem egyhamar tudna mondani valaki, de az már mégis csak felforrálja az emberben a vért, ha ilyesmit olvas. Sejtelmünk sincs ennek a dolognak a külső körülményeiről: mit tettek a bakák, elszertették-e a karabélyos crnagorenak a szeretőjét, ők támadták-e előbb, ingerelték-e a határon ólálkodó puskásokat? Azzal se vagyunk mindnyájan tisztában, hogy nincs-e ott a határon napirenden az ilyesmi, s nem röpül-e Mannlicher-golyó Nikita valamelyik alattvalójának a szívébe egy néhanapján. De lehetetlennek látszik, hogy ha ott a határon négy angol katonát, négy francia gyalogost, négy kozákot, négy német bakát, vagy a világ bármelyik nemzetének négy katonáját a sziklák közt bujkáló balkáni haramiák lelővik, ezért legalább is kemény leckét ne kapjon a fejedelem 6 királyi felsége. A postának pénzével való kedélyeskedést már néhányszor megbocsátottuk neki nyilvánosan, tudja Isten, hány szegény magyar katonának *hirtelen* halálát bocsátotta meg neki a katonai kormány — titokban. Ha ott azon az éjszakán négy angolt, mondjuk, hogy nem is katonát, csak négy angol koldust teritenek le, akkor a lehető legrövidebb idő alatt vagy bocsánatot kér és kártérítést fizet Montenegro, vagy megjelenik Antivarinál egy angol hadihajó, a legridegebb képű parancsnokkal a fedélzetén. Nálunk persze ilyesmiről szó sem lehet. Nálunk, a helyett, hogy a hadügyminiszter tisztán és világosan kimondaná: nem igaz, hogy a négy bakát lelőtték, ilyen cáfolatát kapjuk az esetnek:

Székesfehérvári lapok a napokban azt a hírt hozták, hogy e hó 22-ikén a cs. és kir. 69. gyalogezred Bilekben állomásozó zászlóaljának 4 emberét montenegróiak agyonlőtték, mikor a katonák a határt átlépték. A hadügyminisztériumban erről az esetről mit sem tudnak, és mivel a létező szabályok szerint a csapatnak ilyen eseteket távirati uton kell jelentenie, a hadügyi kormányzat körében felteszik, hogy ez az eset egyáltalában meg sem történt. Az egész dolog, úgy látszik, arra vezethető vissza, hogy e zászlóalj egyik katonája, név szerint *Lenecsés* András, e hó 22-ikén meghalt és a zászlóaljparancsnokság a szabályokhoz képest táviratilag értesítette szülőit haláláról. Eppen abból a körülményből, hogy a hadügyminisztérium nem kapott az esetről értesítést, következtetnek arra, hogy *Lenecsés* természetes halállal halt meg.

Most hallja a laikus először, hogy ha a hadügyminiszter tudni akar valamit négy katona sorsáról, hát ebből vagy abból a szabályból és nem kapott táviratokból *következik*. A távirót, mint *Lenecsés* András bánatos édesapja szomorúan konstátálhatja, már feltalálták és ha e hó 22-én állítólag lelőttek négy katonát, akkor 30-adikáig éppen százszor tudakozódhatott volna a miniszter, hogy mi igaz az esetből. Abból, hogy Bécsbe nem ment távirat, a főkatonai urak ne „következzenek”, hanem kérdezzék meg, igaz-e az eset vagy nem. És lássunk világos cáfolatot. Nem jó az ilyen híreket, ha hazugok, nagyra nőni hagyni. Elvögre is mindnyájunkat fűz valami rökoni szál a hadsereghez és nekünk nem olyan mindegy, hogy *Lenecsés* András magától halt-e meg olyan hirtelenül, vagy montenegrói puskagolyójától harapott-e a fűbe.

Pusztai találkozás.

— Pelsőfi után. —

Füzes-Pusztán a birtokos *Ehrenthal* Lipót két lánya nevelőnőjével este sétakocsizásra indult. Utközben hármo rabló támadta meg őket, de mikor észrevették, hogy hölgyek ülnek a kocsi-ban, nem bántották őket, csak egy csókot kértek mind-egyikől.

Sík a pusztá, mint a pibető tó,
Közepén megy gazdag uri hintó,
Benne ülnek az Ehrenthal-lányok,
Mosolyogva néz a hold le rájuk.
A hintót röpi két paripa,
Az út olyan, mint a pallós szoba,
De a jó út s jó lovak dacára
Most a hintó hirtelen megáll.
Elvágják-e a két hámrángot,
Vagy a kerék mély kátyuba vágott?
Sem az egyik, sem a másik bír a l
Ott termett a puszták három fia,
A pusztáknak vad asztaltbetyárja
Előlépett és nagyot kiáltta.
Piszolyt vett ki a nyeregkápából,
Azért áll a hintó és nem mozdul.
Am a három rabló sikoltást hall,
Olyan gyöngye, akár a madárdal.
Ki sikoltott ott benn a hintóba,
Hát bizony a nevelőnő szóla,
Olyan ifju!... Talán már menyecske!
Talán nem is él, csak úgy van festve.
Es a lányok, ékszerűk leszedve
Szólanak a rablókhoz ijedve:
— Itt a láncom, óra is van rajta,
Vedd butonóm, igaz, drága lanta,
Fűbevalóm, most hűsvétkor kaptam!
De a rabló így szól nagy zavarban:
— Ne rettegjen, Ehrenthal kisasszony!
Nem gátolom, hogy tovább utazzon.
De mielőtt innen tovább menne,
Kérem szépen, nézzen a szemembe!
S a három lány félték bátorsággal
Farkasszemet néz a haramiakkal...
Kik főkelebb lépve, szögték ílegl térden:
— Csak még egyet tegyünk meg, kérem.
Hadd fogjuk meg kacsojuk, a drágát...
Megengedik? Azt a ragyogóját!
Óh, köszönjük, köszönjük!... De hátha
Volna még egy esdeklésünk hátra.
Egyetlenegy... Azután utazzon.
Csókoljon meg, Ehrenthal kisasszony!...
... Először a nevelőnő ajka,
Nyílik csókra sirva és kacogva,
Es azután az Ehrenthal lányok
Nyújtják csókra ioipici szájok...
A rablók meg, ahogy jöttek hárman,
Lopva tűntek el az éjszakában,
Bús sóhajuk epekedő száronyon
Rezzgett át az éjszakai tájon...
S szendén szóltak az Ehrenthal-lányok:
Ach, wie galant sind diese Betyárok!

N.

FŐVÁROS.

(*) **Banket-vita.** A pénzügyi és gazdasági bizottság mai ülésén banket-vita volt. Miután a bizottság megszavazta az 7000 koronát, amely a nemzetközi kertészeti kongresszus vendéglátó költségeire kellett, az angol gazda-társaság megvendéglésékor fölmerült 2000 korona kiadással kapcsolatosan éleshangú iölszólalások történtek. A iölszólalások azonban a legtávolabbi sem érintették az angol vendégek iránt való kötelező vendégszeretetet. Az első iölszólaló, *Rössavölgyi* Manó kijelenti, hogy ő is, mint mindenki, örül az angol gazdák látogatásának s természetesen találja, hogy őket illően fogadták, de különösen tartja, hogy — míg a 2000 koronába került banketten a iöváros részéről alig volt más jelen a iöpolgármesteren és polgármesteren kívül, — az Országos Magyar Gazdasági Egyesület részéről ugyanezen a banketten nagyszámú tag jelent meg. Am jó, ha a iöváros megvendégeli a külföldieket, de mi célja van annak, ha az O. M. G. E. tagjait ülteti a banketthez s különösen ilyen nagy számban. *Felék* Béla nagyon osodálkozik rajta, hogy akkor, amidőn az angol gazdák látogatását az O. M. G. E. rendezi, — a bankett költségét mégis a iövárosnak kell megfizetnie. *Matuska* Alajos alpolgármester kijelenti, hogy az angol gazdák látogatása nagy óráll: a közgazdasági összeköttetés céljával van összefüggés-

ben, s így a iöváros csak helyesen cselekedett, ha a meg-tisztelő fogadtatásban szintén résztvett. Ami pedig azt illeti, hogy kik vettek részt a külföldi vendégeken kívül a banketten, erről hivatalosan csak akkor ad-hatna felvilágosítást, ha az ott jelenvoltak névjegyzékét megszereshetné. Ha ezt a bizottság kívánja, megteheti. Minthogy azonban a bizottság ezt nem követelte s az ügyet bejelezetnek kívánta tekinteni, egyszerűen megszavazta a 2000 koronát s kimutatta ró a pénzbeli fedezetet.

A banket-vita előtt megszavazták 8000 koronát a III. kerületi (főbudai) előjáróság szegény-segélyző átalányának a iölemelésére, továbbá 2400 koronát a II. kerületi felső-vizivárosi plébánia-épület átalakítására.

(*) **A sertésközvágóhídi új villamos-vasút.** Az új villamos-vasut vonalának ma délelőtt volt a köz-igazgatási bejárása. A társaság részéről bemutatott módosított tervet, amely az összes nehézségekkel számol s azokat megoldja, a helyszíni szemle után elfogadták; de a miniszter képviselője kikötötte, hogy a villamos üzemet egész Erzsébetfalvára kiterjeszszék. Erre baraszi *Jeltinek* Henrik vezérigazgató kijelentette, hogy az Erzsébetfalvához vezető vasút átalakításának terveit három hó alati bemutatja és meghatározandó építési határidőben végrehajtja. Ezt az értekezlet képviselői s a külföldi és iövárosi kiküldöttjei a legnagyobb megelégedéssel vették tudomásul. Kie-égitést nyert ezrei a hadügyminisztérium kívánása is, hogy a katonai kincstár és katonai személyiorga-isom érdekében a vonalat meghosszabbítsák a gubacsi kaszárnya-csoportig.

(*) **Budapest fürdői.** A tanács mai ülésén tárgyalta a városi fürdők építése ügyében kiküldött bizottság javaslatát. Az Arvaslatot, hogy a iöváros mind a három fürdőt, az Artei fürdőt, Sárosfürdőt és Rudasfürdőt építse meg, a tanács elfogadta. Hozzájárult a bizottság jóvedelmességét számításához is. Az Artezi fürdőt *Czigler* Győző műépítő tervei alapján akarja a tanács megépíteni, a másik két fürdő tervére pedig pályázatot kíván hirdetni. A tanács iöhhatalmazást kér a közgyűléstől a fürdők építésének a végrehajtására.

(*) **Adókvótés.** A iövárosi adókvótés-bizottságok iölyök hó 31-én, szombaton a következő új hely-rajzszámú házakban összeirt adókvótelesekre vonatkozó III. osztályú keresetadójavaslatokat jogják tárgyalni, ugymint az I. kerületi (Krisztinavárosi) 1672—1718; a II. kerületi a (Vizivárosi) 3011/12—3057; a IV. kerületi a 442—450; az V. kerületi a) bizottság 688—686, az V. kerület b) bizottság 985/a—989; a VI. kerületi a) bizottság a 3534—3591; a VI. kerületi b) bizottság a 1721/a—1740; a VII. kerületi a) bizottság a 4.53—4.69 és a külön meghívottakét; a VII. kerületi b) bizottság a külön meghívottakét; a VIII. kerületi a) bizottság az 1748/a b—5768/a; a VIII. kerületi b) bizottság 6701—6740; a IX. kerületi a 8897—8911; a X. kerületi 8883—8422 házzámig.

SZÍNHÁZ, ZENE.

** **A Nemzeti Színház Prielle-ünnep.** A *Nemzeti Színház* vasárnap, június 1-én kettős ünnepel üli meg nagy művésznőjének, *Prielle* Kornéliának hetven-fötödik születése napját. Déli tizenkét órakor leplezik le az ünnepiesen a művésznő márvány-mellszobrát. A leleplezési ünnepi programját holnap adják közre. Este iönyolokor pedig diszeladással a *Nagy-mama* kerüi színe *Prielle* Kornéliával Szerémi grótnó szerepében.

** **Vigszínház.** A Vigszínház legutóbb tartott délutáni előadását annyira látogatták, hogy az igazgatóság még június hóban is rendez néhány délutáni előadást. Jövv vasárnap, június 1-én az *Ornagy urat* adják mérsékelt helyárrakkal, este az *X asszony* című bohózatot ísméltük. Múlt csütörtökön is ezt a két darabot adták és mindkét előadásra egészen megtelt a nézőtér.

** **A Népszínház bemutatója.** A *Népszínházban* ma délelőtt tartották meg *Faragó* Jenő és *Márkus* Géza Jules Verne regénye után készült, *Kim-Fu*, vagy *Egy kínai ember kalandjai* című iöváros színnyevének iöpróbját. A darab látványosságai e iöpróbnán kitünően érvényesültek s a fényes kosztümök és az új diszletek igen jó hatást tettek. A *Stoll* Károly rendezésében színrekerülő udjónság bemutató előadása holnap, szombaton lesz.

** **A Nemzeti Színház reprisze.** A *Nemzeti Színházban* ma tartották meg a iöpróbat *Meihac* négyfelvonásos vigjátékából, *As attachéból*, mely holnap, szombaton kerül telelevenítesre új betanulással. Ez lesz egyuttal az attaché ötvenedik előadása. Náday régi szerepét, *Prachs* grófit — *Császár*, *Madelainet* — *Lánczy* Ika, *Soharpí* bárónét — *R. Maróthy* Margit, *Estillaot* — *Gál*, *Soharpí* bárót — *Ujházy*, *Feigelt* — *Vizvári*, *Fronddilet* — *Gyenes*, *Ramsay* — *Horráth*, *Maceray* — *Náday* Béla, *Lucient* — *Pálfi* Jászsa.

** **Herceg, mint operaszerep.** *Ferdinand* Lajos bajor királyi herceg operát ír, amelynek szövegkönyve *Carmen*, *Sylvia* romániai királynénak *Ultranda* című

dramája után készül. A librettót *Buchholz* udvari szín-házi dramaturg készíti. A mindenképpen magos származásu dalmű az őszön 'og színrre kerülni a müncheni udvari színházban.

**** Magdolna.** Holnap, szombaton este *Rákosi Jenő Magdolna* című parasztrádjája kerül színrre a Magyar Színházban, ahol a népszerű darabnak, amelynek erősen drámai meséje, izgalmas jelenetei és címszerepének kiváló ábrázolója a fővárosi közönségnek más színpadokról élénk emlékezetében vannak, ez lesz az első előadása. Ezuttal mutatkozik be a Magyar Színház ensemblejének két új tagja is, *Angyal Ilka* és *Hidvéghy Ernő*.

**** Színésznövendékek visszája.** *Rákosi Szidi* asszony színészkiskolájának növendékei vasárnap délután tartják utolsó vizsgálati előadásukat a Magyar Színházban. Ezuttal mutatkoznak be az operette-osztály növendékei a *Cornevillei harangok* első két főelőadásában. A drámai növendékek azonkívül eljátszák a *Vörös talár* egy főelőadását, és színrre kerül *Faustból* is a *Margit* nagy jelenete. Az előadás jegyei a Magyar Színház pénztáránál és a *Bárd* cég zeneműkeskedéseiben kaphatók.

**** A Magyar Színház újdonságai.** A Magyar Színház ebben az évadban, mint értesülünk, még két premieràstét rendez. Az elsőn a *postásfu és nővére* című énekes bohózat a másodikon a *telefonnal* című francia dráma és a *kis dobos* című egyfelvonásos operett fog bemutatásra kerülni. Mindkét énekes darab fő női szerepét *Leodofsky Gizella*, a francia dráma két főszerepét pedig *Angyal Ilka* és *Hidvéghy Ernő* fogja játszani. A *postásfu és nővére* bemutatója, értesülésünk szerint, jövő héten lesz.

**** Házasodjunk!** Ez a címe a városligeti nyári színház legközelebbi újdonságának, amelyet dr. *Guthi Soma* írt. Az igazgatóság a kacagató, ötletes bohócságtól igen nagy sikert remél és ehhez mérten gondos betanulásban és kitűnő szereposztásban hozza színrre. A darab főszerepét *Gyöngyi László*, a közkedvet komikus játssza, akit az igazgatóság az egész nyárra szerződöttet.

**** Miss Duncan vidéki körúton.** Az a lelkes elismerés, mely miss Duncan, a kaliforniai táncosnét budapesti szereplései során végigkísérte, most arra bírta a kisasszonyt, hogy csodálatos művészetét a magyar vidéki városok közönségének is bemutassa. Miss Duncan tehát, engedve a hozzá intézett kéréseknek, vidéki körútra indul Magyarországon. A művészi körút első állomása *Pécs* lesz, ahol miss Duncan már június első napjaiban fog fellépni. Pécsről Szegedre, Debreczenre, Kassára, Nagyváradra, Pozsonyba, Sopronba és Győrbe megy miss Duncan.

**** Délutáni előadás a Magyar Színházban.** A székesfővárosi tanács ma tartott ülésében megengedte a Magyar Színház igazgatóságának, hogy június elsőjén, vasárnap délutáni előadást rendezhessen.

**** A német oszár színházban.** A *berlini* udvari opera *Verdi*-diszeladásai során, *Vilmos* oszár külön kívánságára, megismételték az *Aida* című dalművet. A oszár, aki édesanyja, *Frigyes oszár*nál halálá óta először volt színházban, az előadás folyamán magához kérte *Newmann Angelot*, a *prágai* színház ismert igazgatóját, aki a diszeladásokat rendezte, és a koronarend harmadik osztályával tüntette ki. *Vigne* karmester ennek a rendnek negyedik osztályát kapta.

**** Patti Adelina hangversenye.** *Patti Adelina* ismét a nyilvánosság előbe lépett a londoni *Albert-Hall*-ban, a napokban rendezett hangversenyen. Az egykor világhírű énekesnő *Donizetti*-t, *Mozart*-ot, *Händel*-t, *Gounod*-t énekelte s műsorát két angol népdallal töltötte meg. A londoni *Daily News* kritikusa azt a nem éppen szerencsés bókot csapja *Patti*-nak, hogy - negyven év óta így vesztett valamit hangjának varázsából. *Patti*, írja a londoni újság, már akkor nagy énekesnő volt, mikor mostani tudós kritikusi még nem is voltak életben. A *Patti*-hangversenyen különben az angol főváros egész elsőkeltsége ott volt.

**** Vidéki színházak.** Az *aradi* *Nemzeti Színház*ban a napokban *Hegedűs Gyula*, a *Vigsné* kedvelt művésze fog vendégszerepelni a *Gyurkovics lányok*, a *Zsába* és a *Páholly* című darabokban.

**** Sudermann birtokos vásárol.** *Sudermann Hermann*, az ismert német színműrő, azok közé a boldog színpadi szerzők közé jut, akik tantsémekből birtokos vásárolnak. *Sudermann* a *báró Thümen* két és egynegyed millió értékű birtokának egy részét szelötte ki magának megvétele, melyben már néhány év óta a nyarat töltöni szokta. Egyuttal megemlítjük, hogy a német szerzőnek *Éljen az élet!* című vígjátékát, *Zsivviva la vite!* cím alatt a napokban adták először a turini *Alfieri*-színházban. A darabnak csak mérsékelt sikere volt.

**** A keresztjében.** A budai nyári színház legközelebbi újdonsága *A keresztjében* című kiállításos színmű lesz *Nero császár* korából. A darab fényes díszletei, jelmezei és egyéb kellékei már teljesen elkészültek, a színpadi próbákat *Krecsányi* igazgató vezetésével a jövő héten kezdik meg. A rendkívül érdekes tárgyú darabot *Krecsányi* szintársulata jövő hó 20-án szándékozik bemutatni.

**** Brieux új darabjai.** *Brieux*, a *vörös talár* hírneves szerzője nem kevesebb, mint három új darabot jelezett be s mind a három a jövő évad elején kerül bemutatásra Párisban. A három darab címe *La Foi*, *Le Mensonge* és *La Naissance d'une âme*. Az

első kettő az *Antoine*-színházban, a harmadik a *Sarah Bernhardt* színházban fog színrre kerülni.

**** Új háború a bécsi udvari operánál.** A *bécsi* udvari operánál új háborúság van kitörésben az intézet tagjai és az udvari intendatúra között. Ismeretes, hogy az opera nyugdíjintézete számára, sok hozavona után, új szabályzatot dolgoztak ki, melylyel a tagok is meg az udvari intendatúra is meg volt elégedve. Most arról értesítették az opera tagjait, hogy az intendatúra az új nyugdíjszabályzatot elfogadhatatlannak tartja. Az intézet művészvezetője erre ülést tartott és hosszas tanácskozás után kimondta, hogy a szabályzatból egy betűt sem enged. A legközelebbi napokban báró *Plappart* intendáns emlíklése mellett ismét ülés lesz, de a beavatottak semmi reménységet nem fűznek ehhez az üléshez. A háborúság a bécsi udvari operánál tehát legközelebb újra ki fog törni.

**** Operaelőadás a Telefon Hirmondóban.** *Meyerbeer* nagy operája, a *Hugonották* kerül előadásra ma este a Magyar Kir. Operaházban. A *Telefon Hirmondó* az Operaház ez előadását teljes egészében közvetíteni fogja előzetes szövegszövegszerűen, úgy hogy azok odahaza is végighalghatják azt. Az opera közvetítése után az est folyamán érkezett híreit és táviratát olvastatta fel a beszélő újság, majd annak bevégezte után 11 óráig még ciganyzene lesz hallható a kagylók kesztyűi, melyet az Elite- és az Emke-kávéházból közvetít a *Telefon Hirmondó*.

MŰVÉSZET.

□ **Botrány a Mérnök- és Építész-Egyletben.** A Budapesti Mérnök- és Építész-Egylet újabb tagjai már hónapok óta sürgetik az állami építkezések nyilvános tervpályázatának rendezését. Ebben az ügyben a költségvetési vita folyamán a képviselőházban már kormányvitakozások is történtek. Az egyesület április 27-én rendkívüli közgyűlést is tartott ebben a tárgyban. E közgyűlésen néhányan erőteljesen követelték, hogy az egyesület hasson oda, hogy ezental az állami építkezésekre nyilvános pályázatot hirdessenek. Akkor a közgyűlésen ifj. *Bobula János* műépítész egy memorandumot is beterjesztett, melyben a nyilvános pályázatok mikéntjét kifejtette s megdönthetetlen érvekkel igazolta a nyilvános pályázatok szükségét. A memorandumot a közgyűlés elfogadta, egyhangulag magáévá tette a benne lefektetett elveket, utasította a választmányt, hogy e memorandumot ez elvek alapján dolgozza ki s terjessze a kormány elé. Egyuttal elhatározta a közgyűlés, hogy monstre deputációt küld a kormányhoz s kimondta az akció sürgőségét is.

Mind e határozatok ellenére az egyesület vezetősége a nyilvános pályázatok dolgában egyetlen lépést sem tett, nagy kárára az újabb építőművészeknek s olyanoknak, akik az állami építkezésekből ki vannak zárva. A helyzet elviselhetetlen lett a törekvő és képzett fiatal építészre nézve, sőt olyan mesterekre, mint *Lechner* Ödön, komolyan gondoltak már arra, hogy mellőztetésük miatt elhagyják az országot.

Ma az építési szakosztály gyűlést tartott, melyen ifj. *Bobula János* műépítész erőlyes felszólítást intézett *Czigler* Győzőhöz, az egyesület elnökéhez. Számon kérte, hogy a közgyűlés határozatát miért nem hajította végre, miért nem vezetett monstre deputációt a kormány elé s miért nem adta át a memorandumot olyan nyomtatékkal, mint a hogy azt az ügy fontossága megkövetelte volna.

Czigler elnök erre az interpellációraazzal felelt, hogy e tárgy fölött nem engedi meg a vitát s az ülést bezárja. Az interpelláló *Bobula* nak még annyi ideje sem maradt, hogy többségben lévő társai nevében kijelenthesse, hogy a dolog ilyenmő elintézésébe bele nem nyughadhat. Miután az elnök bezárta az ülést, a szakosztály tagjai éktelen lármát csaptak. *Botrány* kerekedett, melynek folyamán lovgagias ügy is keletkezett, sőt tetlegességig fajult a dolog, ha a higgadtabb elemek föllépése le nem csendesíti a tagokat. Úgy halljuk, hogy ezekután az önálló építőművészek, miután törekvéseik garanciáját a Mérnök- és Építész-Egyletben meg nem találják, sőt szándékos mellőztetésüket kénytelenek tapasztalni, rövidesen meg fogják alapítani a magyar önálló építő-művészek egyesületét.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

□ **A Társadalomtudományi társaság** ma délután tartotta évi rendes közgyűlést *Pikler Gyula* alelnök elnöklése alatt. *Somló Bódog* titkár terjesztette elő a választmány évi jelentését.

A még csak egy évvel ezelőtt alakult társaság tagjainak száma meghaladja a 200-at; a kereskedelmi miniszter támogatásával munkásvédelmi szakosztályt tart fenn, amely a nemzetközi törvényes munkásvédelmi egyesület magyar osztályaképpen működik. Özevgy *Pulszky* Agostné a társaságnak ajándékozta néhai férjének, a társadalomtudományi társaság első elnökének szakabírói munkáit, melyek, mint *Pulszky* könyvtárkülön kezeltetnek és a jövő ősztől kezdve a társaság tagjainak rendelkezésére fognak állani. A társaság

az elmúlt évben 14 teelovásatés szabadelőadást tartott, amelyek nyomában nyolc ízben támadt élénk vita. A nemrég tartott *Pulszky*-emlékünnepélyen elhangzott beszédek, *Pulszky* Agost arcképevel, valamint beszédeknek és irodalmi műveinek teljes gyűjtemével *Emmer Kornél* ádózatkozáséból külön ízüzetben fognak megjelenni és a tagoknak megküldetni. A közgyűlés ezután dr. *Teller* Miksa pénztáros előterjesztésére megállapította a jövő évi költségvetést és *Rath* Zoltán, *Méray-Horváth* Károlyt, *Révai* Sámuelét és *Tege* Gyulát beválasztotta a választmányba. A közgyűlés végül dr. *Vámbéry* Rusztem indítványára köszönetet mondott a társaság jelenlegi vezetőségének, buzgó munkáságáért.

□ **Az Akadémia ülése.** A Tudományos Akadémia nyelvi és széptudományi osztálya június 2-ikán, hétfőn délután öt órakor ülést tart. Ezenkívül a nyári nagy szünet előtt még három ülése lesz az Akadémiának. Június 9-ikén a második osztály és 16-ikán a harmadik osztály ülésezik, míg 23-ikán összes ülés lesz. A legközelebbi ülés ezután október 6-ikán lesz.

EGYESÜLETEK.

(Juniális.) A gróf *Wenckheim* Frigyes védnök-sége alatt álló Budapesti Kereskedőszőlők Egyesülete június 1-én, vasárnap a *Hermina*-kertben az egyesület tizenöt éves fennállása alkalmából segély-alap a javára táncvigalmat rendez. Bérpó-jegyek vasárnap a *Herminakertben* kaphatók.

(A Tanítóképző-Intézet Tanárok Országos Egyesületének) választmányja június 2-án, hétfőn délután 5 órakor a II. ker. állami Tanítóképző-Intézet helyiségében (II. Csalogány-utca 43.) ülést tart. Tárgyak: 1. Folyó ügyek. 2. A képestítő vizsgálatok tárgysága: *Előadó Nagy László*.

SPORT.

**** Bécsi lövészenyek.** Közvetlenül a Derby előtt senki sem kívánsa a holnapi handicap-nap kis versenyének eredményére, amely csak éppen totalizátor szempontból érdekes. Jelöltjeink:

- I. *Ezerégy* - *Gaur*
- II. *Faux* - *Lagzi*
- III. *Booby* - *Babér*
- IV. *Eleget* - *Kössa Lili*
- V. *Curieuse* - *Klára*
- VI. *Cheerup* - *Jour fiz*
- VII. *Patron* - *Diadal*.

**** A bécsi lövészenyek eredményét** minden más orgánomtól megelőző a leghamarabb és legmegbízhatóbban a *Telefon Hirmondó* utján tudhatják meg az érdeklődők, mert a *Hirmondó* kiküldött tudósítójának telefonjelentése alapján közvetlenül az egyes versenyek lefutása után két hat percen belül részletes tudósítást olvastat fel a versenyek eredményéről. A lövészenyek eredmények felolvasására, melynek összerendényét már hat óra tájban felolvastatta a beszélő újság, kétszerecs ríadójelel hívja fel az előzetők figyelmét a *Telefon Hirmondó*.

Nyitlter.

Gyógyfürdőbe készülő betegek figyelmébe!

Ideg, neml, vér és gyengeségi bántalmak gyökeres gyógyítására első helyen ajánlható

Dr. MITZGER

a kontinen egyik legjobb gyógyhatású és legmodernebb berendezésű Electro-Medikai intézete Budapest, VI. Teréz-körút 44. I. em. Összes medikai villamos gyógyfürdő, tudományos vizsgálójelzások, elektroterápia. **Kataphoresis!** **Uj gyógy mód!** Tapasztalt biztos s gyors eredmények folytán honorárium teljes gyógyulás után fizethető. Prospektus és levelekre értesítést díjmentesen küld az intézet.

Meghívás.

A „Központi Takarékpénztár és Bank” mint szövetkezetnek tagjai az alapszabályok 50. §-a értelmében az Igazgatóságához beterjesztett kérelmünk nem szabályszerű teljesítés folytán

rendkívüli közgyűlésre

hívatnak meg, amely 1902. évi július hó 8-án délután 5 órakor, az *Andrássy*-út 25. sz. alatt levő *Drechsler*-féle helyiség első emeleti kúttörtemben-ox fog megtartani.

Tárgyrend:

1. Az igazgatóság és a felügyelőbizottságnak a felmentvény megadására;
2. Az új igazgatósági és felügyelőbizottsági tagok megválasztása;
3. Esztleges indítványok.

Budapest, 1902. május 30.

A szövetkezeti alapszabályok 50. §. d) pontja értelmében előírt

ötven tag.

Minden hölgy

használja a *P. Boyer* párisi (Boulevard Strasbourg 13.) gyógyszerész „*Ondulatrice*” vizét, melylyel a haját a bedőzőkölly, természetellenes hullámos (ondulatio) lesz. A haj mindaddig megtartja hullámoságát, míg a fejet meg nem mosnak. Főhőközés a haját sültes által rongálja. Számtalan elismerő levél. Egy üveg ára 2 korona. — Magyarországi forrárt és ártózkodási hely:

Vanicsek Gyula Budapest, Üllői-út 21. sz.

A Fővárosi takarékpénztár m. szövetkezet
Kereszpénztár 40. sz.
Kölcsönt nyújt
Kereskedőknek, iparosoknak stb. 3-6 havilika-
törlesztés vagy heti befizetés alapján. Érték-
papíroira, állami vagy városi követelések engedményezésére.
Kereskedőknek tőrszítel.

Adler Salamon és neje szül. Fuchs Katalin mint szülők a maguk, valamint az alulírott rokonság nevében fájdalomtól szívvel jelenítik, hön szeretett fiuk, illetve testvérük és sógoruk

Adler Adolf

okleveles mérnöknek

életének 30-ik évében, f. hó 30-án reggel történt gyászos elhunytát. A drága halott földi maradványai június 1-én délelőtt 11 órakor fognak az új izr. temető halottas házából örök nyugalomra helyeztetni.

Budapest, 1902. május 30.

Adler Bernát, Dr. Adler Ignác,
Adler Miksa, Adler Vilmos,
Adler József, Dr. Adler Lipót,
Adler Oszkár
ívéréi.

Goldmann Jónásné szül. Adler Mari,
Apfel Miksané szül. Adler Rózsa,
Széi Gyuláné szül. Adler Kornélia
mint nővérei.

Adler Bernátné szül. Schlesinger Berta,
Dr. Adler Ignácné szül. Handler Janka,
Adler Vilmosné szül. Engel Flóra,
Adler Józsefné szül. Benkő Ilona
mint sógorai.

Goldmann Jónás, Apfel Miksa,
Széi Gyula
mint sógorai és számos rokon.

Aldás és béke hamvaira.

(Az e rovat alatt közlötteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZEK.

§§ Dr. Grün Ede sorsa. Dr. Grün Ede fővárosi gyakorló ügyvédet, akit többrendű sikkasztás és hűtlen kezelés büntette miatt a rendőrség letartóztatott és tegnap délelőtt beszállított az ügyészség fogházába, ma délelőtt 10 órakor egy óráig tartó kihallgatás alá fogta dr. Puscariu vizsgálóbíró. A kihallgatás folyamán dr. Grün a 3800 koronás hiányra azt adta elő, hogy ő ezt az összeget, mint a szálloda gondnok a egyrészt havi 100 korona tiszteletdíjának biztosítására, másrészt pedig felmerült költségeinek fedezésére tartotta vissza. Dr. Grün ugyanis mint szállodai gondnok a szállodának több peres ügyeit vitte s e perekben — állítása szerint mintegy 7000 korona költsége merült fel. — Azt is kijelentette dr. Grün a vizsgálóbíró előtt, hogy azt a 3800 korona összeget semmi szín alatt sem adja ki, mert feltétlen joga volt mint ügyvédnek ezen összeg visszatartására követelése biztosítása céljából. A kihallgatás végével dr. Puscariu vizsgálóbíró elrendelte ellenében az *előzetes letartóztatást*, illetve a vizsgálati fogságot. Ez ellen a bírói határozat ellen dr. Grün, s védője dr. Vaise Sándor felelőbbséget jelentettek be a törvényszékhez, amelynek vádpancse hónap vagy hónapután délelőtt fog dönteni a szabadlábra helyezési kérdésében. Dr. Grün a vizsgálati fogságot elrendelő bírői végzés kihirdetése után arra kérte a vizsgálóbíró, hogy engedje meg ezen végzés indokait lemondani, hogy ezek alapján a fogházban személyesen csinálhassa meg felelőbbséget a törvényszékhez. A vizsgálóbíró a kérelemnek helyt adott.

Az ügyvédi kamara a törvényszék döntése után, vajjon továbbra is fogságban marad-e dr. Grün, avagy szabadul, fog intézkedni dr. Grün irrodája részére gondnok kineveztetése iránt.

§§ A Tomka-*eset* tárgyalása. Néhány nap múlva, június 5-én tárgyalja a büntető törvényszék dr. Agorastó Péter elnöke alatt dr. Tomka Samu ívérének, Marót Sándornak bűnpörét, akit az ügyészség a biztosító társaság kárára elkövetett csalással vádol. S míg a budapesti büntető bíróság a rejtélyes betörés szálaít igyekszik kibogozni, addig a bécsi Landesgericht Tomka Samu özvegyének keresetével foglalkozik, aki Marót Sándor ellen 150.000 korona és járuléki megfizetése iránt pört indított. Marót ugyanis a bűnnyitő vizsgálat során azt vallotta, hogy dr. Tomka Samu a múlt év decemberében 80.000 forintot adott át neki tartozása kiegyenlítésére, 65.000 forintot pedig azzal a kéréssel, hogy ezt a pénzt helyezze el abban a takarékpénztárban, ahol ő, — Marót, — tartja a pénzt. Az özvegy keresetében tagadja, hogy férje Marótnak akár egy krajcárral is tartozott volna s az állítólagos tartozás címén megtartott összeg nem Marót Sándort, hanem őt illeti. A bécsi Landesgericht, mielőtt a kereset érdemleges tárgyalásához fogott volna, az alperes ügyvédjének, dr. Rosenfeld Viktorának azt a kérelmét vette fontolóra, hogy Tomkának bizonyítani kell örökösödési jogát. Ennek ellenében a felperesnek ügyvédje, dr. Schnerberg azt vitatta, hogy a felperesnek az örökös-

södési jogot nem kell bizonyítani, mert az a magyar törvényekben gyökerezik. A bíróság e kérdés eldöntése végett el is napolta a tárgyalást s pár nap előtt hozott határozatot, mely szerint dr. Tomkáné örökösödési joga a magyar törvények szerint minden kétségen felül áll s utasította alperest, hogy a keresetre vonatkozó érdemleges kifogásait június 12-ig terjesztse elő.

§§ Különféle ítéletek. Lőrinczy Szilárd fővárosi irnokot azzal vádolták, hogy egy özvegy asszonytól, Almássy Erzsébettől, ravasz fondorlattal kieszelt egy 14.600 korona értékű takarékpénztári könyvecskét. A törvényszék el is ítélte őt *csalás* büntette miatt hat hónapi börtönrre. A táblán érdekes fordulat állott be ez ügyben. Mielőtt ugyanis a védőügyvéd védelmét előadta volna, időpattant a vádlói székblől dr. Vargha Ferenc ügyész helyettes s közel félórás beszédben kifejtette, hogy a törvényszék ítélete, nem tekintve azt, hogy a 384. §. 10. pontjába ütköző alaki semmisségi ok miatt különben is törvényellenes, *egyeses sérelem az anyagi igazság ellen*. Az ítélet rendelkező része ugyanis *csalásban* mondja ki bűnösnek Lőrinczy Szilárdot. A megokolás szerint pedig a vádlott a sértettet öntudatlan állapotba hozta s ezt az állapotát arra használta föl, hogy tőle egy takarékpénztári könyvet elvegyen. A míg tehát a rendelkező rész csalásban mondta ki a vádlottat bűnösnek, a megokolás szerint rablást követett el. Mivel azonban nemcsak hogy a rablás tényálladékát nem látja fennforogni, de a csalást sem kérte a táblát, hogy a vádlottat mentse föl és rögtön helyezze szabadlábra. A bíróság az ügyészi indítvány értelmében íelt is mentette a vádlottat s tüstént ezabódon bocsátotta. A főmágnávdó azonban semmisségi panaszszal élt, melyet ma tárgyalat a Kuria Válgai bírő előadása mellett. A Kuria mindkét ítéletet megsemmisítette s a törvényszéket újabb tárgyalás tartására utasította.

TÁVIRATOK.

A német császár vendégei.

Berlin, május 30. Berlin és környéke helyőrségének mai tavaszi szemléjén a perzsa sah nyitott kocsiban, a *számi trónörökös* pedig lóháton jelent meg. A katonák kétszer vonultak fel. Mindkét ízben a császár vezette a sah elő a második gárdaezredet, mi alatt a sah felállott kocsijában.

Berlin, május 30. Este 6 órakor Vilmos császárnál a palota két csarnokában díszbéd volt. Középen a császár ült a perzsa sah és Frigyes Ágost szász herceg neje közt. Az ebéden továbbá résztvett Frigyes Lipót hercegné, a mecklenburgi nagyherceg, Albany hercegnő, Frigyes Ágost szász herceg, Aléce angol hercegnő, Frigyes Lipót herceg, Pariba Pra számi herceg, a számi trónörökös, a hohenzollerni örököshercegnő, Eitel Frigyes herceg, Bülow grófné stb. Jelen volt továbbá Bellow birodalmi kancellár, a perzsa nagyvezér és a perzsa udvari miniszter, több miniszter és államtitkár, az udvari méltóságok és a perzsa, számi és szász követek. A lakoma folyamán Vilmos császár felköszöntőben üdvözölte a perzsa saht és megemlékezett arról a barátságos viszonyról, mely egyrésztől nagyatyja és atyja közt, másrésztől a sah atyja közt sok éven át kifejlődött. A császár azt az óhaját fejezte ki, hogy a legjobb egyetértés maradjon fenn a birodalom és Perzsa közt és vendége egészségére üritette poharát. A perzsa sah perzsa nyelven válaszolt és Vilmos császárt élétette.

A délafrikai béke.

London, május 30. Lord Rosebery Leedsben mondott beszédében kijelentette, hogy a békekötést előreláthatólag néhány napon belül közzéteszik. Reméli, hogy a kormányt mindenki támogatni fogja pacifikáló politikájában. A *vités ellenséget derék barátta kell tenni*. De ennek a liberális elvek alapján nem pedig a Salisbury által jelzett uton kell történnie, aki nemzedékeken át erőteljes kormányzat szükségét hangoztatta.

Deschanel utóda.

Páris, május 30. A kamara radikális és szocialista csoportjai elhatározták, hogy az elnökválasztáson Bourgeois-ra fogják adni szavazatukat. Deschanel, aki előre látja kudarcát s akire a monarchisták és a nacionalisták fognak szavazni, a választás előtt vissza fog lépni.

A német vámtarifa.

Berlin, május 30. A vámtarifa-bizottság délelőtt tartott ülésén élénk vita után előadta a 285. tételt (szóda) és elvetette Gotheinnak a vám leszállítására és Beumernek a vám emelésére vonatkozó indítványát. A tárgyalás során gróf Kanitz megpendítette azt az eszmét, hogy a tárgyalásokról gyorsírói jegyzőkönyvet

vegyenek fel, amely anyagul szolgáljon az érdekelte iparosoknak. Müller (Sagan) formális indítványt nyújtott be ebben a tárgyban, de a bizottság elvetette az indítványt. Azután vita nélkül fogadták el a 286—289-tételeket.

A gneseni pörhöz.

Lemberg, május 30. A gneseni pör egyik elítélte, Piasseca kőműves felesége, akit a törvényszék harmadfélési börtönrre ítélit és akinek felségfolyamodását Vilmos császár elutasította, megszökött a bűntetés elől és ma Lembergbe érkezett.

Közzgazdasági táviratok.

Bécs, május 30. Az osztrák vasgyárak kartellje ma létrejött. A vasművek képviselőinek mai ülésén, amelyen Kestranek központi igazgató elnököt, korán reggeltől estig tartó beható vita után egyhangulag elfogadták a szerződési tervezetet, amely az egyes vasgyárak termelési mennyiségét és előállítandó cikkeit pontosan meghatározza. A szerződés 10 évre szól. Az életbelépés határideje attól az időponttól lügg, amikor a magyar vasgyáraknak megegyezése egymás között és az osztrák vasművekkel létrejön. Tudomásul vették a gyűlésen a magyarországi és a boszniai vasművekkel folytatott tárgyalásokról szóló jelentést és felhatalmazták a bizottságot a tárgyalások folytatására. Hogy ha Magyarországon a kartell minden előfeltétele biztosítva lesz, akkor az osztrák kartell automatice életbe lép és ugyanakkor kezdődik az osztrák-magyar vas-kartell hatálya is.

Bécs, május 30. A keleti vasutak üzemeltársaságának igazgatótanácsa elhatározta, hogy a közgyűlésnek azt fogja javasolni, hogy a 2.160.195 frankot lévő üzemi tőlségből részvényenként 15 frankos osztalékot fizessenek.

Liverpool, május 30. (Gabonapiac.) Kaliforniai buza 1/2 p.-vel olcsóbb. Amerikai tengeri 1/2 p.-vel drágább, edessai 1 p.-vel olcsóbb. Amerikai liszt 8 p.-vel olcsóbb. Esik az eső.

London, május 30. (Gabonapiac.) Az irányzat általában nyugodt. Az árak változatlanok. Városi liszt 22 sh. 9 p.—20 sh. Repce-olaj 21 sh. 9 p. Tengeri 22 sh. 6 p. Behoztatni: Buza 20.000, árpa 21.000, zab 10.000 qu. Az idő boros.

KÜLÖNFÉLEK.

Verandán.

Kezembem tartom kis kezéd,
Fent millió csillag rezeg.

Nem hallszik hang, se szóbeszéd,
Hársillat árad szerzetesét.

Csak egy csalógnya oda át
Zeng edes-bús melódiát.

Az utca csendes és kihalt
S én keresek egy régi dalt.

Egy dalt, amely sok éve már,
Hogy szóba öntsem, arra vár,

Mely szívem mélyén ott pihen,
S még fel nem kelté senkém.

A boldogság nótiája ez,
Hosszú álmból ébredsz.

Felébredsz, magasba száll.
Te keltéd fel, szép rózsaszál.

Te keltéd fel, elismerem,
Áldjon meg érte istenem!

Szorítja kis kezéd' kezem
S csak könnyezem, csak könnyezem.

Feleki Sán' or.

Az Amra-kastély.

Irta: Karabacek József.*

Az olmtüzi érsekség egy fiatal papját, dr. Musil Alajost 1896. novemberében az érseke Jeruzsálembe küldötte, hogy a francia dominikánusok által vezetett *Ecole biblique*-ben bibliai tanulmányait kiegészítse. A sinai hegyen tett kirándulása alkalmával támadt benne az a vágy, hogy a nagy karavánoktól elszakadva menjen valami kutató-útra. És jól tudván az arab nyelvet s ismerős lévén a népszokásokkal, már a következő esztendőben utra kelt és a Holt-tenger-től keletnek indulva a moabiták földjén át a keleti római uton Petrába érkezett. Ez az első vállalkozása fontos archeologiai föllelézésekkel és topografiai fölvételekkel járt. 1897. május havában ikezheletlen buzzóságától sarkaiwa ismét tevére ül s Beyruthtól

* A bécsi tudományos akadémián tartott előadásából, amelyről mai lapunkban már megemlékeztünk.

kezdve bekalandozta az edomiták és moabiták földjét a Hauranon at Palmyraba ment és Hruson és Balbenen át tért vissza.

Harmadszor már korlátozott területet választott, amely elterjedt: Egyiptomtól keletre a Vadi-Sirhanig, északra Vadi-Hesbantól a Holttenger déli részéig. Ennek a területnek, amelyről már egyiptomi és babylon-asszírjai írljegyzések bőven szólnak, változatos történelmi múltja van s a mindent elenyelő Izlám előtt ott keletkezett a Ghassanidák keresztény-arab birodalma. Ez a terület a mindenféle fenyegető veszedelmek miatt csaknem végképpen ismeretlen volt mind eideig az európai kutatók előtt. Dr. Musil hatolt be elsőnek az arab sivatag északi ismeretlen területére. 1898-ban megtejt harmadik útja után, amikor nagy négy hónapot töltött tevenyeregben, csodálatos dolgokat beszélt eddig teljesen ismeretlen kastyókról, amelyeket a sivatagban földeztet, de különösen érdekes volt, amit a *Kosseir Amraról*, az Amra-kastély-káról regél. Ennek a fölfedezésnek tizenhét ember esett áldozatul mellőle.

1900 tavaszán indult negyedik útjára dr. Musil, onnantul egyenesen az Amra-kastélyba. Ezután L. Mielich Alphons ismert nevű bécsi festőnk is csatlakozott hozzá az expedíció tudományos céljának teljesítése érdekében. Akadai a szépért hevülő mecénások, köztük Liechtenstein herceg, akik tekintélyesen hozzájárultak a költségekhez. Tavaly áprilisban hagyták oda a bátor utazók Jerusálemet s utjuk mindvégig a nélkülözések és veszedelmes kalandok egész láncolata volt. Már Jerusálemből is úgy kellett kiszakítani a hivatos kémszervezet őrláncon át s mikor már elérték a sivatagot, a helyzetük azért cseppet sem javult. A beni sakrok törzse, amelynek tejedelmével, Talaalal dr. Musil a legbensőbb baráti viszonyban volt s akinek védelme alatt merészkedhetett csak eddigi útjára is, a sivatag előtt lévő állomástól, Madabatól délrekeletré nyolc napi járóföldre tanyáztott. Május közepé is lett, mikor a végre megérkezett arab barátokkal találkoztak, akik őket beidun kőntöskébe bujtatták. A kis karaván hét emberből és két kintünö tevéből állott. A karaván vezetője a hűséges Hajel ibn al-Fajez, Talaal fejedelmének öccse volt. Sem sátruk, sem ágycuk, sem konyhaedényük nem volt, huskonzerveket sem vittek magukkal, csakis buzaliszittel, buzával, száraz sajttal, szőlőmeggel látták el magukat, volt azonkívül két bőrtömölő vizük.

Egyetlen lélek sehol. Mégis, pünkösöd vasárnapján Hajel négy lovasnak a nyomát fedezte fel, amely az Amra-kastély felé vezetett. Sivár, félelmetes pusztaságon haladtak, mindenütt komor szürkeség, vagy tompa sárga szín, a növény is egész más, mint rendes vidéken, különös lilás árnyalatok gyűlnek a bogyát szőlőbe. A szürke sivatag északi végében pedig valami vöröses-sárga meszeszerű szörnyeteg mozog! Majd táncol, majd ugrik és rászökik, hogy aztán összeomolják s elenyésszék a bokrok között. Most meg újra látható s aranyos sugarak szöknek ki a tetejéből. A pokolba minden gonoszszal! — Ez az Amra! Május 26-ikán, pünkösöd vasárnapjának délutánján érték el a célt.

Leszereittek. Mielich haladéktalanul a kastélyba ment s elragadtatással nézte a fali festményeket, Hajel pedig szemlét tartott. Semmi gyanus, a tevék a kastélytól vagy négy száz lépésnyire csöndesen legeltek. Dr. Musil éppen meg akarja őket nézni, amikor hirtelen lövés dörög el, majd még egy s a golyó Musil feje fölött süvít. Akkor már az egyik teve mellé jutott s lekupordok, hogy egy újabb lövés elől meneküljön, majd fölkap a nyeregelen, kantár nélkül lévő tevére, de nagy ijedelmére azt látja, hogy az rohanva viszi a többi után amelyeket a támadók elhajtanak. Fegyverrel szakadtalannul paskolja az állat nyakát, végre mégis sikerül visszaelé fordítania, úgy, hogy visszatérhetett a kastélyhoz, ahol Mielich aggódva várta.

A helyzet veszedelmes volt. Egyetlen tevéjük maradt, az ellenség tudta tartózkodásuk helyét s félté volt, hogy visszatérnek. A vizük már csak egy napra volt elég, az első forrás vagy hét órányira s az is az ellenség kezében. A beidunok csak a halált látták és a mellett voltak, hogy mindenüket a hiénáktól felásott sírokba elásva, meneküljenek. De Musil vasakarata visszatartotta őket. Inkább ott haljanak meg, semhogy eredmény nélkül térjenek vissza.

Berendezkedtek szűkösben a kastély egyik nagyobb helyiségében s onnan hallhatták éjszakánként a minden éle vadak üvöltését, azonkívül tűrni kellett azt a borzasztó szagot, amit a nemrég ott eltemetett és kikapart ha ottak torzszettek. Nappal dolgoztak és nélkülöztek. Vizet úgy kaphattak végső es esetben, hogy egy beidun éjjel elment a forráshoz, megtöltötte a tömlőket, aztán egész nap bujtált és harmadnap reggel tért vissza. Egyszer két napig voltak víz nélkül, ami ugyancsak nagy izgalmat okozott. 54 Celsius fok volt akkor a hőség.

Ezenközben Mielich serényen dolgozott. Először

is lemosta a piszokkal és vastag patinával beborított falfestményeket, míg Musil va amielő állványt tákolat össze. kézitrapézét csinált s mindenben segédkezett. És ilyen kezdetleges íbszereléssel mosott és mázolt le Mielich a nagy hőségben napi tizenkét-tizenhat óránt négy száz négyzetméter falfestményt. Ha pedig holtírádán kiséssz szállt pihenni, a jó Hajel már ott állt és sietségre sürgette. Hat nap múlva már komolyan kezdett beszélni a visszatérésről, de azért mégis két hétig maradtak. Akkor azonban már föltétlenül menni kellett. Ez alatt a két hét alatt Mielich emberföltölti erővel lemásolta a falfestményeket, amelyek változatos tartalommal díszítik az Amra-kastélyt. Elvonulatos előttünk az ember egyes életkori, születésétől haláláig szimbólumokban; az emberi szenvedélyek mozgalmak szerelmi jelenetekben játszódnak le; a tánc és zene, a földi élet vidám szórakozásai, vadászjelenetek és birkózások, fürdőjelenetek láthatók a képeken, amelyek sok más festményrel a kastély urainak életmódjába engednek bepillantást. Ezeknek a műveknek formája és tartalma, amelyek kétségtelenül bizanci-görög festőktől erednek, négy százévesztendő folytonosságát mutatnak, amely az izlamizmussal, mint a lánc utolsó szemével még a középkorig nyúl, hogy aztán leföjön.

Az Amra-kastély mindenféle kényelmekkel berendezett iürdő- és üdülő-kastély a sivatagban, amely a kalliai idejében a napok kedvence buen retroja volt, ahová szivesen vonultak vissza egy kis tiszta levegőre és üdülésre, szórakozásra, táncol, énekel, zenével és vadászattal. Az Amra-kastély azonkívül még az ilyen kastélyok fénykorából való, azval azok közé a kastélyok tartozik, amelyek a kilencedik század eleje óta mesés gyorsasággal bujtak elő a földből és az arabi sivatag északi részét körülözegélyezték. Az egyik kalifa, El-Mutavakkil, nem kevesebb mint huszonöt ilyen kastélyt épített mesés lényűzssel. Ezeknek a kastélyoknak iyesféle nevük volt. Az egyetlen, a kiváaszított, a Menyasszony-kastély, a Hajnalpir, a Gyöngy, a Csodálatos és így tovább.

Az Amra-kastély kívülről nem ékes. Egy főtraktusból áll nagy előcsarnokkal mint ióteremmel és három, délné eső épületrészszel, amely egy-egy lakosztályt foglal magában. A ióterem oszlopokkal három részre oszlik. A iótraktustól északra négy százötletesen fallal körülvett küll, amelyhez viztartó csatlakozik. A belső termeek oszlozhöz márvánnyal és mozaikkal vannak kirakva. Mindjárt a ióterem bejáratával szemben egy nagy falfestmény van. Egy oszlopai iükében, drágakövel díszített trónon pompás ruházatban férfalak ül, arcszine fehér, haja, szakálla vörös. Az arab leírásból kintünk, hogy az Amra-kastély Ahmed herceg, el-Mutassim fejedelmének unokája és Harun al Rasid kalifa dedunokájának parancsára épült. Ahmed 898-ban született Krisztus után, 892-ben elfoglalta a trónt El-Mustain Villah címmel, ami annyit jelent, hogy az istennél segítséget kereső. Uralkodása csak négy évig tartott, aztán leköszönt, kevéssel később pedig megölték.

Tizenöt nappal a beidun-támadás után hagyta oda a kis karaván Amra-kincsekkel megrakodva, amelyek között eredeti falfestmények és padlómozaik-részletek is voltak.

— **Drága hegedűk.** Ebben a rovatban közölt ilyen című apróságunkra, amely idegen forrásból került hozzánk. A következők értékes kiegészítő sorokat kaptuk magyar szakértő árbaól:

A drága hegedűk című közleményben ez áll: „Guarnerius” legjobb hegedűit egy darab fényfölből készítette és ilyen drága ia nincs több a világon. Ez albitás téves, mert minden mesterhegedű jávorifölből van készítve és csak a teteje fényföla, ilyen fánk pedig mindig volt és lesz. Erdemes azt is megemlíteni, hogy most már nemcsak régi olasz, de modernebb francia és német hegedűkért is fizetnek nagyobb árakat, ugyszintén mai magyar mestereinket is szivesen veszik és igen gyakran kérdezősködnék küllföld-ről pesti mesterekről, s szivesen fizetnek 1000—1500 koronát és iódelve még többet is fizetnek majd. Téves egyáltalában az a felgöas, mintha csakis az olasz hegedűk lennének jók, mert amely hegedűkészítő elég fáradságot vesz magának s tud küll helyen régi, kiszáradt, féregmentes, elég sűrű szálu (e szálatok éveknek szokás nevezni) ienyföla, azonkívül szép, habos, teljesen kiszáradt jávoriföla szerzeni, és tudja, hogyan kell egy jó hegedűt elkészíteni, ha van olyan lakkja, amely elég átlátszó és lág, a szép ta iükért el nem takarja, annak a hegedűje az elkészítés után kell, hogy jó legyen és ha a mi ut mühegedünk oly régiek lesznek, mint a régi olasz mestereké, nem egy fogja úgy hangban, mint szépségben és pláne a tiszta, szép, gondos munka tekintetében azokat föltölmülni. Ezt akár magam is bizonyítom, bárkinek a kívánatára.

Reményi Mihály, mühegedűkészítő.

— **Az ismertetőjel.** Dorvalról, a most meghalt francia impresszárióról frissítik fel ezt a mulatságos kis anekdotát. Oroszországba tudvalevőleg senki fia be nem teheti a lábát utevél nélkül. Az utevél azonban csak akkor érvényes, ha az illető utazó ha-

zájának fővárosában székelő orosz nagykövetség láttamoza előzőleg. Ez a rendszabály tudvalevőleg azt célozza, hogy zsidó be ne iérközhessék valahogyan a cár birodalmába, legább a nagykövetségeken erre nagyon vigyáznak. Mikor Dorval első ízben indult nagyobb oroszországi körutúra, ő is ellátogatott utlevélnek láttamoztatása végett a nagykövetségre. Roppant udvarias követségi titkár fogadta, aki a legvlagotottabb udvariassággal tagadta meg Dorval kívánásának teljesítését. Dorval végre elvesztette türelmét s megdökolta kerekén, mi okon taradják meg kérését.

— Mert ön, uram, zsidó — felelte a titkár — és nagyon sajnálom, de kénytelen vagyok szem előtt tartani uralkodóink azon parancsait, melyek az ön vallását követőknek vonatkoznak.

— De miöb látja, titkár ur, hogy zsidó vagyok?

— Látom a szemén.

Dorval csakugyan zsidó volt, még pedig — magyar zsidó. Budapestén született, ifjabb korában Leuchtnak hívták s rokonsága most Bécsben lakik. Ügyes, élelmes ember volt, aki fökönt óriási nyelvismeretének segítségével boldogult. Tudott minden nyelven, még törökül is. Az évek során szépen megszede magát s legutóbb nagy birtokot vásárolt Páris kö-elében. A követségi titkár határozott válaszára figyelmesen szemügyre vette az ifju diplomatát. És meglepődve konstatalta: ezek az arcvonások, ez az orr . . .

— De, titkár ur, hiszen ön is zsidó!

— Bocsnán, már rég kitértem.

— Ha csak ennyi az egész, hát akkor én is követtem az ön példáját, még pedig szintén rége. Most ugy-e, lesz olyan szives, láttamoza az utlevélemet?

A titkár ur fanyarul mosolygott és láttamoza az okiratot.

KÖZGAZDASÁG.

Ipar és kereskedelem.

A Gyáriparosok Országos Szövetsége. A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének tegnapi közgyűléséről szóló tudósításunk pótlásán közöljük a végrehajtó-bizottsága bevalasztott póttagok névsorát. Póttagok lettek: *Déry Izidor*, a Luiza-gőzmalom igazgatója, *Eiselt József* gépgyáros, dr. *Heidberg Tivadar* vegyészeti gyáros, *Mauthner Mihály* üngyáros, *Ohrenstein Henrik* a beocsini cementgyári ünlő iónöke és *Reimann Lázár*, az esztergom-szászvári köszénbányarésztvényitársaság igazgatósági tagja.

A os. kir. szab. Dolvospálya-Társaság részvényesei május 28-án tartott 62-ik közgyűlésükön elhatározták, hogy az 1901. év zárszámadásában mutatkozó 3,351,920-82 K. kezelési-vesztéses fedezésre első sorban az 1900. évben a vételárleszámolás alkalmával tartalékba helyezett 700,000 koronát veszik igénybe és az ezután tenmaradó 2,651,920-82 K. vesztésgegyenleget az 1902. év számlájára írják át.

Az Adria m. kir. tengerhajózási részvénytársaság gőzösei küll *Mátyás király* tegnapi Fiuméből Marseille—Spanyolországba indult. *Arpád* ma Eszék-Atrikából Fiumébe, *Sellő Kálmán* tegnapi Londonba érkezett.

Szesszárak. A kontingens nyersszesz ára *Buda-pestben* pénzben 39.— korona, áruban 39.60 korona. *Bécsben* a kontingentál készáru pénzben 37.80 korona, áruban 38.20 korona.

Borjvásár. 1902. évi május hó 30-án. (A budapesti marhavásártéri vásár-pénztár részvénytársaságtól.) Felhajtás: *Belöldi* első borju 1265 dr., *leöli borju* — db., *bécsi borju* — db., — db., *növendékmarha* — darab, *barány* első — darab, *leöli barány* — darab. *Arjgyezések* — *Belöldi* első borju I. rendű 76—86 l.-ig, kivételes 88 l., II. rendű első borjukért 60—74 l.-ig, I. kilónként, *leöli borju* I. r. — l.-ig, II. r. — l.-tól — l.-ig, kivétl. I. kilónként leonás nélkül. *Rugóti borjukért* — l.-ig. *Növendékmarha* — l.-tól — l.-ig, I. r. — l.-ig, középmínőségű — l.-ig, alárendelt — l.-ig, I. kilónként. *Barány* első — 12. k., *leöli barány* — K. kivételosen ár — k.-ig kilónként. — Az irányzat élénk, az árak 4 fillérel plg.-kint emelkedtek.

Kösvágóhídi sertésvásár. (Hivatalos jelentés.) Készlet 688 darab. Erkezett 395 darab. Összesen 983 darab. *Leölteik* 3 darabot. Maradt 980 darab. *Mai árak:* *Oreg elsőrendű sertés:* — korona, másodrendű — korona, silány — korona. *Fiatal nöhez* — korona, középsúlyu — korona, *könnyű* — korona, *Malac* — korona 100 kilogrammonként *elősulnyban*, minden leonás nélkül. *Vásár* nem volt.

A budapesti gabonatözsde.

Budapest, május 30.

A mai buzatizlet tartott irányzattal nyílt meg. *Forgalomba* került 15,000 métermázsa buza, kezdetben tartott, zárlat felé 5 fillérel magasabb árrakon. Más gabonaneműekben csekély volt a forgalom.

